چاوە لە خەمی کۆچی ئەمیر ئەدوێ

بە بۆنەی ماڵاوایی ئەمیری حەسەنپوورەوە
(١٩٦٣/٨/١٠ – ٢٠١٧/٦/٢٤) ......

مەرگ ناخۆشترین هەواڵە. تاڵترینی هەوا□□ی مەرگی ئەزیزانە کە بێڕادە جەرگبڕە. تەکانێکی ئێگجار گرانە دڵت پێی ئەتەزێ، ئەهەژێ، ڕائەچڵەکێ. تەزووی چیامانی تا سەر مۆخی ئێسقانت ئەچێ، تەنانەت ئەگەر ئاگاداریش بووبی کە ڕەنگبێ بەو زووانە ڕوو بدا.

بۆ وایە؟ چونکە ئەزانی ئەوە دیسان چاوگەیەکی ژیان، ژیانی ئینسانێک، لەوانەی پ□ بەدڵ خۆشت ویستوون، وشکانی هاتوە و هەرگیزیش ناژیێتەوە. هەوا□□ی هەر مەرگێک، با چاوەڕوانکراویش بێ، شەقژنێکی تاڵە، مەرگێکی ناگەهانیە، تەنینەوەی وەکوو ژەهری هەلاهەل ئانیە، دەسبەجێ بە گشت گیانتدا ئەگەڕێ.

بۆ من وا بوو. هەوا□□ی کۆچی هاوڕێی دێرین و خۆشویستەنیم ئەمیری حەسەنپوور دڵی تەزاندم. زەینی هەژاندم. ڕایچڵەکاندم. بردمیەوە ڕۆژانی سەرچاوەی ئاشناییمان. گەڕاندمیەوە لای دواسووڕی گفتوگۆکانمان بەرلەوەی ماڵاوایی بکا. دەفتەری داستانێکی نۆستاڵژیکی لاپەڕ هێنایەوە بەر چاوم.

دە وەرە بیخوێنەوە!

دە مەهێڵە هێرشی فرمێسک و هەنسک بەری ڕەهێڵەی بیرەوەریەکانت بگرن!

“پۆلە کۆتر”ەکەی زانستگای تاران

سەرەتای ساڵانی چلی هەتاوی (شەستەکانی سەدەی بیست)، ژمارەیێک خوێندکاری کوردزمان کە لە خوار و ژووری کوردستانەوە ڕوومان کردبووە زانکۆکانی تاران، لەوێ یەکمان ناسیەوە، بەرەبەرە تانوپۆی ئاشنایەتیمان لەسەر ڕایەڵی زانست و سیاسەت و ئەدەب و هونەر تەنیەوە و کۆمەڵێکی نیمچە هاوشێوەمان پێکەوە نا. لە بارودۆخی تایبەتی ئەو شوێن و زەمانەدا، زەمینە بەر لە هەموو شت بۆ گەشەی شێعر و زمان لەبار بوو، گەشەیەک لە بەر تیرێژی کزی سیاسەتی تاریک و ڕوونی ئەو سەردەمەی ئێران و کوردەواریدا. لە تاران جموجووڵی تازەی “جەبهەی میللی”، کرانەوەیەکی سیاسی هێنابووە ئاراوە، لە کوردستانی ئەودیویش بزووتنەوەی ئەیلوول سەری هەڵدابوو، سەرنجمانی ڕاکێشابوو.

چەن ساڵێک دەرفەتمان دەست کەوت، ئەوەندەی لە وزەماندا بوو، بەو پێیەی حاڵ و هەوای سەردەمی لاوەتی مەجالی ئەهێشتەوە، جێ پێنجەی نوێخوازی کاڵ و کرچی خۆمان بە ڕەوتی شێعری مۆدێرنی کوردیدا نا و نەخشینمان کرد. دیارە دەرفەتەکە کەمخایەن بوو، بە کۆتایی خوێندنی هەر کەسە، کەلێنێکی تێئەکەوت. زۆری نەبرد وەک تەوی هەرزن پەرژوبڵاو بووین و هەر کامە لە بن دەوەنێک گرساینەوە. هۆنراوەی “بەسەرهات”ی عەلی حەسەنیانی: “پەلە کەترەک بووین، بەخەم، بەخەیاڵ …” گێڕانەوەی ڕۆمانتیکی ئەو کورتە داستانەیە(١).

“هیوا” و شێوەی شێعری گۆران

لەو کەشوهەوایەدا ئەمیری هەشتا تەمەن بیست ساڵ، چالاکوانێکی چازانی مەیدانی زمان و شێعر و ئەدەب بوو. ژمارەکی تریش تێکۆشەری ئەو بوارانە هاودەم و هاوڕێی بوون؛ لە ناویاندا سێ لاوی شێعردۆستی نوێخوازی ژانری شێعر: سوارەی ئێلخانیزادە، عەلی حەسەنیانی و فاتحی شێخولیسلامی (چاوە)، سێ کەسە بوون کە دواتر بە “سێکوچکەی شێعری نوێی کوردستانی ئێران” ناویان دەرکرد.
کاتێک هەواڵ گەیشت کە ٢١ دەسامبری ١٩٦٢ ئەستێرەی ژیانی گۆران، داهێنەری شێعری نوێی کوردی، لە ئاسمانی ئەدەب ئاوا بوە، ئەو کۆمەڵە خوێندکارە بڕیارمان دا چەن بابەتێک شێعر و وێنە و وتار بۆ ژمارەیەکی تایبەتی “ڕۆژنامەی کوردستان” بۆ ڕێزگرتن لە شۆڕەسواری نوێگەری شێعری کوردی، فەراهەم بکەین. کارەکان کران و بە یارمەتی دوکتەر صدیقی مفتی زاده سەرنووسەری ڕۆژنامەکە، ژمارەی تایبەتی گۆران (ژمارەی ١٩٧، ٨ی ئەسفەندی ١٣٤١، ٢٧ی فێڤریەی ١٩٦٣)، جوان و ڕێکوپێک دەرچوو.(٢)
“تاران: هیوا”، ئەمیری حەسەنپوور، وتارەکی پڕ فەشنایی نووسی بە ناوی: “بەسەرهات و شوێنەواری مامۆستا گۆران”. لەوێدا بە شێداییەکی شیرین ئەداوە، وەچوونی شێوەی شێعری نوێی گۆران و شێوەی “بەیت و چریکە”ی کۆنی کوردی بەراورد کردوە و بە وێنە هێنانەوەی وەستایانە هەر دوو بەری وەچوونەکەی پیشانی خوێنەر داوە.

با بەشێکی بخوێنینەوە:

“بەڕاستی شێعری گۆران مۆسیقای تێدایە؛ کە خوێنەری شێعرەکانی لە کاتی خوێندنەوە دا گوێی لێ دەبێ و ئیحساسی دەکا. لە “بەیت و چریکە”ی کوردیدا نەسر و هەڵبەست و مۆسیقا تێکەڵن. بەیتبێژ لە بەیتێکدا ئەوی هەڵبەستە دەبێ بە ئاهەنگ بیخوێنێ و دەنگی لێ

هەڵێنێ. هەر هەڵبەستەش هەوای خۆی هەیە. هێنراوەکانی مامۆستا گۆران دەڵێی بەشێکە لەو هەڵبەستانە کە لە چریکەیەک هێنراوەتە دەرێ و عنوانێکی لەسەر دانراوە.

لێرە دا وێنەیەک لە هەڵبەستی دوو چریکەی بەناوبانگی کوردی (خەج و سیامەند) و (مەم و زین) دەبینین کە بە دوای واندا هەڵبەستێکی گۆران دێ. ئەو هەڵبەستانە ئی زۆر کۆنن. شەباهەتی شێوەی شێعری گۆران (نەک شەباهەتی مەعنا) لەگەڵ شێوەی ئەو هەڵبەستانە کە لە بیرێکی ساکار و ژیری کوردی سەرچاوەی گرتووە، دەردەکەوێ:

ئەوە برام هاتووە، یەکە، سەر تا پێی کینە و چەکە.
برام هاتوون دوونە، خەنجەریان دەسوونە،
لە بۆ گرتنی من هاتوونە،
برام هاتوون سێنە، هەموو شمشیر پێنە،
بۆ گرتنی من دێنە،
برام هاتوون چوارن، تەواو لێم داخدارن،
لە گرتنی من هارن… [چریکەی خەج و سیامەند]
<> <> <> <>
چۆن بڵێن ئەوەتانێ ماوە! (خەجێ) (سیامەند)ییە؟
بە خودای پاکی، بە یەزدانی ڕووناکی
سوێند بە جوانی و چاکی، بە (تۆ) ڕۆڵەی ئاو و خاکی
بە خۆشەویستی و جوانێ، بە مەرگ و ژیانێ
بە ڕۆژی ئاسمانێ، بە ئاوەڕوونکەی کانێ،
بە پیری کامرانی، لاوێ هەرتێم خودانی… [چریکەی خەج و سیامەند]
<> <> <> <>
میران ئەتۆ گەلێک بە فیکری
هەرچەند دەکەم میر مەم خۆی لەسەر ئەسپی ڕاناگری
میر! پەکی خۆت مەخە خراپم لێ قەوماوە
ئەمن گەلێکم پێ لە تۆ خۆشترە ئەو ڕاوە
ئەمما، نەخۆشێکی بێ ئیختیارم، جەرگم بڕاوە
میر دەڵێ: کاکەمەم لە خۆم نابینم مراد و کاوێ
حوکمە دەبێ دەگەڵ خۆم بتبەمە ڕاوێ… [چریکەی مەم و زین]

ئەوەش بەشێکە لە “گوڵی خوێناوی” مامۆستا گۆران:

کوڕ:
بڕوانە: شاییە، چۆپییە، لەو ماڵە،
گوێ بگرە! زوڕنایە، دەهۆڵە، شمشاڵە!
زەرد و سوور تێکەڵ بوون، ژن و پیاو، هەرایە،

لەو ناوە هەر هاڵەی هەیاسەی تۆ نایە!
سا تو خوا، خێرا کە، با بڕۆین، دەست بگرین،
بە کامی دڵداری پێکەوە هەڵپەڕین!

کچ:
گوێ نەبێ بۆ سەرم: ئاڵ چەپکێ، زەرد چەپکێ،
نایەم بۆ زەماوەن، نایەم بۆ هەڵپەڕکێ!

گۆران لە دەربڕینی بیروڕای خۆی ئێجگار توانایە. مەبەستی خۆی دەتوانێ وا دەربڕێ کە خوێنەری هەڵبەستەکانی ئێحساسی وەی بکا کە لەگەڵ خۆی قسە دەکا، وە یان لە باسی دیمەنێک خوێنەری هۆنراوەی وی وەدەزانێ ئەو دیمەنە بە چاو دەبینێ. "س. ج. ئێدمۆندس" مامۆستای زمانی کوردی لە لەندەن، لە کتێبەکەیدا دەنووسێ: "لە بابەت هەورامانەوە هیچ تەوسیفێکی من جوانتر نابێ لەوەی کە میرزا عەبدوڵڵا گۆران، هۆنەری ئێستەی کورد لە گەشتی هەورامان دا کوتوویە کە…". هەروەک خۆی دەڵێ لەوێ باسی هەورامان ناکا و گەشتی هەورامانی گۆران وەردەگێڕێتە سەر ئینگلیزی وە پێشکەش خوێنەرانی دەکا:

شنەی سێبەری داری گوێز و توو
ئەسڕێ ئارەقی ڕێبواری مانوو
تەسکینی ڕێگای باخەوباخی وێڵ
"مانوو نەبی"یە: لەم کێڵ بۆ ئەو کێڵ
"سەلامون عەلەیک" مامەی بن دار گوێز
سەلامی مانوو لە پیری بێ هێز
"مەرحەبا سەر چاو" بەچکەی کاکڵی قیت [لە گەشتی هەورامان – ڕێگای ناو باخ]"(٣)

"فەرھەنگی زارەکی":
لێکۆڵینەوەی زانستی و بابەتی دڵڕفێن

ئەمیر ئەو خۆشەویستی و شارەزایەتییەی بۆ "بەیت و چریکە" و بەگشتی ئەدەب و کولتووری زارەکی کوردی، لە بیست ساڵیدا بوویە و لەو وتارەی یادی گۆراندا تۆماری کردووە، لە قۆناغەکانی دواتری ژیانیدا پەرەی پێداوە و بە یارمەتی شارەزایی زیاتری لە زانستی مۆدێرندا، پاراوی کردووەتەوە.
لە نووسراوەکی پڕپێزی زمانەوانیدا بە ناوی: "فەرھەنگی زارەکی" لە خولی تەکنەلۆژی زماندا، لە پێشەکی کتێبی "فەرھەنگی زارەکی موکریان" (بەرگی یەکەم دانانی سەلاح پایانیانی)دا. بە وردبینی

شارەزایانە، خوێنەر دەباتە گوێزاری دەیان بابەتی دەقەفەنی ئەدەبی زارەکی: "بەیت و باو" و داستانی شیرینی خۆشخوانەکان و بەیتبێژەکان، لەوانە بەیتبێژی هەرەگەورە عەلی بەردەشانی، بەسەرهاتی سەرنجڕاکێشی "هەڵکەتی و خەنانە" و "وسوو شایەر"...(٤)

هەر لەو وتاری فەرهەنگی زارەکیدا، ئەمیری حەسەنپوور وەها داکۆکی لە هەوڵدان "بۆ کۆ کردنەوەی کەلەپووری زارەکی و بڵاو کردنەوەی بەرهەمی ئەدەبی نووسراو"(٥) باسێکی تەروتەسەلی ڕوونکەرەوە ئەکا لە موخالەفەتی "پەتی گەری" لە زمانی کوردیدا، بەتایبەت لە لایەن ژمارەیەک فەرهەنگنووسەوە. ئەمیر لە درێژەی لێکۆڵینەوەکەیدا دەڵێ: " دوو سیاسەتی پەتی کردن و پەتی نەکردن، هیچ کامیان یەکدەست و یەکدەنگ نین. بۆ وێنە، لە بزووتنەوەی پەتی کردنی کوردستانی عێراق و ئێراندا، هەڵەی ئەهوەن و سەرەڕۆ بەدی دەکرێ. مامۆستا هێمن لەگەل ئەوەشدا وشەی پەتی، بەتایبەت ئی زمانی زارەکی، دەکاردەنا، دژی پەتی کردنی سەرەڕۆیانە بوو... پەتیگەرە سەرەڕۆیەکان زمانی کوردییان تەواو کز و هەژار کردووە. ئەگەر فەرهەنگی زمانی ئینگلیسی پڕە لە وشە، کە لە سەدان زمانی دنیا وەرگیراون، ئەگەر فەرهەنگی فارسی پڕە لە وشەی عەرەبی و تورکی و یۆنانی و هیندی و فەرانسەیی و ئینگلیسی و زۆر زمانی تر، زۆربەی فەرهەنگە کوردیەکان، وشە خوازراوەکانی ئەدەبیاتی کلاسیکی کوردی لە بێژنگی پەتیگەری دەدەن، بۆ وێنە ئەو وشانە لە شێعری نالی، شاعیری پایەبەرزی کلاسیکدا دەکار هاتوون: حازر- حوجرە- حوسن- حەقیقەت- عوجب- عوریان- عوزار- عوقدە- عومر- عەسر- عەیب- عەیش-عیبادەت- عیشق- عیلم- عینایەت- غارەت- غوربەت- غوفران- غولام- غەرامەت- غەریق- غەواس {دیوانی نالی و فەرهەنگی نالی، مارف خەزنەدار، بەغدا، ١٩٧٧}(٦)

ناسیۆنالیسم و زمان لە کوردستان

١٩١٨- ١٩٨٥

ئەم کتێبەی ئەمیری حەسەنپوور (٧) تێزی دوکتۆراکەی بووە کە بە ناوی "فاکتەری زمان لە ئاڵوگۆڕی نەتەوەییدا: ستانداردیزە کردنی زمانی کوردی، ١٩١٨- ١٩٨٥"(٨)، ساڵی ١٩٨٩ لە زانستگای ILLINOISی ئەمریکا قبووڵ کراوە. لێکۆڵینەوەیەکی وردی پڕزانیارییە بە ئینگلیسی کە بەداخەوە تا ئێستا وەر نەگێڕدراوەتە سەر کوردی یان فارسی. بەشکەم تێکۆشەرانی نەسڵی نوێ کە توانا و ئەنەرژی ئەو کارە لە خۆیاندا شک ئەبەن، دەس بدەنە تا خەڵکانێکی فراوانتر کەڵکی لێ وەرگرن.

هەر لەو بوارەدا ئەمیر لێکۆڵینەوەیەکی ورد و بەسوودی هەیە لەسەر ئەو وشە کوردییانەی مانایان پیاوسالارانە و دژ بە ژنە و پاشماوەی

کولتووری کۆنی کۆمەڵگای کوردەوارین کە ئێستاش هەر بە کار دەبرێن و بەرهەم ئەهێنرێنەوە. بۆ وێنە وشەی "پیاو" یان "مرۆڤ" بە مانای ئینسان، بەشەر و ...(٩).

دوا بەرهەمەکان:

تەدریسی کۆمەڵناسی لە ئێرانی ساڵەکانی ١٣٤٠
ڕاپەڕینی وەرزێرانی موکریان

ئەمیری حەسەنپوور تێکۆشەرێکی نەسرەوتووی مەیدانی سیاسەت و زانست و زمانەوانی و میدیا، لێکۆڵەرێکی وردبین و قووڵ تێوەچووی ئەدەبیاتی نووسیار و زارەکی بوو. لە چاو باری دژواری تەندوروستی ئەم ساڵانەی، لە گیان و لەش بە بەرداکردنی ئەوەی لە زەینیدا زەخیرەی کردبوون بە شێوەی کتێب و نوسراو و وتووێژ بە سێ زمانی ئینگلیسی و کوردی و فارسی، زۆر چالاک بوو.
دوو نووسراو کە ساڵی ڕابردوو (٢٠١٦) بڵاوی کردوونەوە، یەکیان وتارێکی ئاکادێمی فارسییە بە ناوی: "امیرحسین آریان پور و تدریس جامعەشناسی مارکسیستی در دهە ١٣٤٠"(١٠)، ئەوی تریان وتارێکی کوردییە بە ناوی: "ڕاپەڕینی وەرزێرانی موکریان" بە ناساندنی پڕۆژەیەکی تەحقیق و لێکۆڵینەوە لەسەر ڕاپەڕینی وەرزێران لە ناوچەکانی بۆکان و فەیزوڵلابەگی لە ساڵانی ١٣٣٢-١٣٣١ لە دەورەی سەرۆک وەزیری مصدق و دواتر ڕووخان و زیندانی کردنی مصدق بە کوودەتای ٢٨ی موردادی ١٣٣٢(١١). ئەوەندەی ئاگادارم کاک ئەمیر لە ژوور بیست ساڵەوە سەرقاڵی کۆ کردنەوەی زانیاری و بەڵگە و ئەنجامدانی دەیان وتووێژ بووە لەسەر ئەو ڕاپەڕینەی جووتیاران. مێژوویەکی پشت گوێخراو کە جیا لە ئەمیر تەنیا سێ کەسی تر دەستیان بۆ بردوە: ئەنوەری سوڵتانی، عومەری عەسری و ڕەحمانی موحەممەدی. بەرهەمەکەی کاک ئەمیر کە قەرارە چوار بەرگ بێ، کارێکی کارستانە لە مێژووی هاوچەرخی خەباتی چینایەتی کوردستانی ئێراندا.

چاوێک بکەین لە بەشیکی وتارەکە:

"... له بارودۆخی کوردستاندا، ته بایی و ناتهبایی، ناکۆکی ناوخۆیی و دەرەکی
پەیوەندی ئاڵۆز و بەرینیان هەیە، چ لە سیاسەت چ لە بەرهەمهێنانی زانست و هونەردا، ناکۆکی ناوخۆیی لەبیردەکرێ و لە سای ناکۆکی دەرەکیدا دەشاردرێتەوە. بەڵام بێدەنگ بوون لە ناکۆکی ناوخۆیی هەڵە یان فەرامۆشکاری نییە و زۆرتر ڕێبازێکی سیاسی و

ئید□ئ□ل□ژی□… لەو نووسراوەدا باسی بارودۆخی ل□ک□□ینەوە لە بابەتێکی وەپشت گوێخراو دەکەم راپەڕینی وەرزێرانی موکریان، ١٣٣٢-١٣٣١ (١٩٥٣- ١٩٥٢). بە کورتی، ئیمکانات، دەستکەوتەکان وکۆسپەکانی لێکۆڵینەوە لە مەڕ ئەو ڕاپەڕینە وەبەرچاو دەخەم، دەوری رێبازی سیاسی و ئیدەئۆلۆژی لە گێڕانەوە و دانان و خوڵقاندنی مێژووی ئەو ڕاپەڕینەدا پێشان دەدەم. ئەوەی لێرە نووسیومە خودی لێکۆڵینەوەکە نیە و گوزارشتێکە سەبارەت بەو پڕۆژەیه کە بە هیوام تا ساڵێکی دی لە چوار بەرگدا بڵاو بێتەوە … لەو گشتە ناتەباییانەی لە کوردەواریدا هەبووە، ئەوەی لە زانستی کۆمه ڵی و مێژوونووسیی و هونەردا کەمتر باسی کراوە، ناکۆکی چینایەتی بە تایبەت خەباتی وەرزێران لە دژی چینی ده سەڵاتداری دەرەبەگ)ئاغا؛ به گ؛ خان؛ فئۆدال(و خه باتی چینی کرێکار)که پێکهاتەیێکی نوێیه (له دژی چینی سەرمایەدار. کێشەکە هەر بێدەنگی کردن لە خەباتی چینایەتی نییە. کاتێکیش ئەو باسانە کراون کێشەوبەرە د□گ□□ت□وە سەر هەڵوێست و روانگە و بۆچوون. لێکۆڵینەوە و وەدیهێنانی زانیاری سەبارەت بە خەباتی چینایەتی خۆی ده بێته گۆڕه پانی خەباتی چینایەتی. باسی راپه ڕینی 1331 له سه ره تاوه تا مێژوونووسینی ئێسته ی له خه باتی چینایه تی دا نوقم بووه “.(١٢)

یادی ئازیزە

باسی کارەکانی ئەمیری حەسەنپوور ناکرێ لە کورتی ببڕێتەوە. بە پێی ناسیاوی شەخسیم دڵنیام سەرباقی ئەوەی بەرهـەمی زۆری بڵاو کردوەتەوە، هێشتا چەن قاتی ئەوانە لە زەینیدا مابوون کە بەداخەوە مردن مەجالی نەدا بیانڕەخسێنی. سەد حەیف و خەسار! خەسارەتێکی گەورەیە تەنیا بەوە قەرەبوو دەکرێتەوە کە ئەوانەی ناسیومانە، ڕێز و پێزانمان بۆ یادگارە بەپێزەکانی هەبێ و تا لە دەستمان دێ زیاتر بیناسێنین.

چاوە/ فاتح ش.

١٤/٤/ ١٣٩٦ – ٧/٥/ ٢٠١٧

---

(١) “ب□ز□ی زەمەند”، هۆنراوەی عەلی حەسەنیانی (١٩٣٩-١٩٩٢) ، بڵاوکەرەوە جەعفەر حوسێنپوور (هێدی)، ١٩٩٣. لل. ١١٢-١١٤

(٢) یادی مامۆستا گۆران، http://hedih.blogspot.se/2004/03/blog-post_14.html

(٣) بڕوانە ژمارە (٢)

(٤) "فەرهەنگی زارەکی" لە خولی تەکنەلۆژی زماندا، دوکتۆر ئەمیر حەسەن پوور، پێشەکی کتێبی: "فەرهەنگی زارەکی موکریان"، سەلاح پایانیانی، ١٣٨٥، لل. ١٣-٧٧

(٥) هەمان جێ، ل. ٦٥

(٦) هەمان جێ، لل. ٦٧-٦٥

(٧) Nationalism and language in Kurdistan 1918- 1985, Mellan Reseach University Press, 1992, 520 pages

(٨) THE LANGUAGE FACTOR IN THE NATIONAL DEVELOPMENT: THE STANDARDIZATION OF THE KURDISH LANGUAGE, 1918-1985

(٩) The (Re)production of Patriarchy in the Kurdish Language, WOMEN OF A NON-STATE NATION, Edited by: Shahrzad Mojab, pp 227-263

(١٠) امیرحسین آریان پور و تدریس جامعه‌شناسی مارکسیستی در دهه ١٣٤٠، ایراننامه، شماره ١، سال ١، بهار ٢٠١٦

(١١) ڕاپەڕینی وەرزێرانی موکریان، ١٣٣٢- ١٣٣١ (١٩٥٣- ١٩٥٢)، گۆڤاری Derwaze ، ژمارە ١ .

(١٢) هەمان جێ، لل. ٢-١

***

بەرەو بایکۆتکردنی ڕیفراندۆم سەبارەت بە سەربەخۆیی کوردستان!

ڕزگار ئاکرەیی

وەرگێڕانی: نەجات عەزیز ....

تەوەر: کەیسی کورد

کەیسی نەتەوایەتی لە عێراق گرنگترین و ئاڵۆزترین کەیسە لە وڵاتەکی فرە نەتەوە و فرە ئایین. ئەبێ بە شێوازێکی شارستانیانە- مرۆڤایەتیانە و بە پێی یاسای نێودەوڵەتی مافی مرۆڤ و لەسەر

بنەمای مافی یەکسانی و مافی هاوڵاتیبوون و مافی گەلان لە دیاریکردنی چارەنووس یەکلایی بکرێتەوە. ئەگەر پێکەوەژیانیان فیدراڵیانەیان لەگەڵ گەلانی تردا هەڵبژرد یان دامەزراندنی دەوڵەتێکی سەربەخۆ. ئەمە مافی هەموو نەتەوە و کەمایەتییەکانی تری عێراقە.

عێراق لە سەرەتای دامەزراندنییەوە لە دەسپێکی سەدەی ڕابوردوو دوای دابەشبوونی ئیپراتۆریەتی عوسمانی، وەکو دەوڵەتێکی عەرەبی ئیسلامی ناسرا. ئەمەیش ڕەنگدانەوەی هەبوو لەسەر بنیادنانی دەوڵەت و دامەزراوەکانی لە سەر بنەمای نەتەوایەتی و ئایینی نەتەوە و ئایینی زۆرینە- عەرەب و ئیسلام- وە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ بوو بەهۆی وەکەنارنانی ڕۆڵی کەمینە نەتەوایەتییەکان و ئایینەکان کە ڕۆڵێکی سنووردارییان هەبوو لە بەڕێوەبردنی جەمسەرە گرنگەکانی دەوڵەتدا.

دوای باڵادەستبوونی سوپا لە گرتنەدەستی دەسەڵات لەسەر شێوازی دکتاتۆریانەی تاکە کەسی و تاکە حیزبی، بیری نەتەوایەتی دەمارگیریانەی عەرەبی لە دەوڵەتدا بەتینتر بوو و کەسانی سەر بە نەتەوەکانی تر و ئایینەکانی تر وەکو هاوڵاتی ژمارە دوو ئەژمەردران. پەیڕەوکردنی ئەم جۆرە سیاسەتانە بوو بە هۆی بەهێزبوونی ڕۆڵی پارتە نەتەوایەتییەکانی سەر بەو کەمینانە لە عێراق. بەتایبەتی نەتەوەی کورد وەکو خەباتگێڕو داکۆکیکەرێك لە مافێکی نەتاوایەتی زەوتکراو. ئەم داکۆکیکردنەش شێوازی ئاشتیانە و چەکداریشی گرتەبەر بە گوێرەی ئاستی توندوتیژەکان لە سەرکوتکردن لەلایەن دەسەڵاتدارانی دیکتاتۆری دەوڵەتەوە.

هەرێمی کوردستان و شێوازی حوکم

دوای ڕاپەڕینە جەماوەرییە مەزنەکەی ساڵی ١٩٩١ کە زۆربەی شارەکانی عێراقی گرتەوە، دوو حیزبە کوردییەکە -پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتینیشتیمانی کوردستان- دەستیان گرت بەسەر زۆربەی جومگەکانی دەسەڵاتدا لە زۆربەی ناوچەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق. وەکو هێزگەلێکی هاوچینی برژوازی، لەگەڵ پاشماوەی بەعسە فاشیستەکان- لە کۆنە موستەشار و ئامر فەوجی جاشەکان-، و کارمەندانی دەزگا سەربازی و سیخوڕیەکان و ئەو سەرۆک عەشرەتانەی دەستیان بە خوێنی میللەتانی عێراق سور بووبوو یەکیان گرت.

هەردوو حیزب دەسەڵاتی خۆیان جێگیر کرد لەڕێی داپڵۆسین و سەرکوتکردن و تیرۆر و گەندەڵاندن و کڕینەوەی کەسانی خۆفرۆش. شەڕیان لە پێناو گرتنەدەستی دەسەڵات و قۆرخکاری، کەمەڕگای

کوردستانی لە شەڕێکی ناوخۆی وێرانکەرەوە تێگلاند لە ساڵانی نەوەدەکانی سەدەی ڕابوردوو. لەگەڵ بەعسێکان هاوتابوونەوە لە ئەنجامدانی تاوانی دڵڕەقانە و کوشتنی دیل و بریندارەکان، گرتن و ئازاردانی وەحشیانەی بەندەکان و لەناوبردنیان، دەرکردن و کۆچپێکردنی ئەندامانی حیزبی بەرامبەر و...... هتد.

دوای ڕوخانی دەسەڵاتی بەعسی فاشی لە ساڵی۲۰۰۳ بوون بە هاوپەیمانی سەرەکی هێزە سیاسیە ئیسلامێکان. بەشداریان بوون لە گیرۆدەکردنی عێراق لە شەڕێکی ناوخۆی وێرانکەر. بەشدار بوون لە کشانەوەو و بەدەستەودانی بەشی زۆری پارێزگای نەینەوا بە تاوانبارانی -داعش- کە کوشتارێکی زۆریان کرد لە کەمینە ئایینێکانی وەکو یەزیدی و کرستیانەکان. هەروەها دەسەڵاتی میلیشیاکانیان دەستکراوە و بە هێز کرد، بێکاری و هەژاری پەرەی سەند، گەندەڵی و پێشێلکردنی مافی مر□ق و چاوپۆشین لە تاوان دژبە ئافرەتان، پێشێلکردنی ئازادی تاك و ئازادیە سیڤیلیەکان، سەپاندنی سیستمی پشکپشکێنەی ئایینی و نەتەوایەتی بەدناو......هتد. هاوپەیمان بوون لە ڕێگریکردن و لەناوبردنی هەر هەوڵێك بەئاراستەی بەشارستانیکردن لە هەموو بوارەکاندا.

هەردوو حیزبی دەسەڵاتدار و حیزبە پاشکۆکانیان گەندەڵیەکی سیستماتیکی زۆریان کرد لەو دەمەوەی دەسەڵاتیان گرتە دەست لە هەرێمی کوردستان. هەموو دامەزراوە گشتێکانیان تاڵان کرد بە ئاشکرا وب□ بێ شەرم. سەرکردەکانی حیزب و دەوروبەرەکانیان بوون بەچینێکی بورژوای مشەخۆر کە بە پاساوی خەباتیان! و شەرعیەتی شۆڕشگێری ونەتەوایەتی، هەموو سامان و داهاتی دەوڵەتیان خستەگر لە پێناو بەرژەوەندی کەسی و حیزبی وخێڵەکی خۆیانەوە لە ژێر ناو و ناونیشانی جۆراوجۆردا. سامانی هەردوو حیزب لەڕادە دەرچوو دوای ڕوخانی ڕژێمی دکتاتۆرپاش بڕینەوەی بودجەیەک لە نەوتی عێراق بۆ کوردستان. سەرباری بەربڵاوی گەندەڵی و بێکاری ڕازیکەر-بندیوار- لە دامودەزگا حکومێکاندا لە ئەنجامی دامەزراندن لەسەر بنەمای بەحزبیبوون بەمەبەستی کڕینی لایەنگیری جەماوەر و پەسەندکردنی سیاسەتەکانیان و دەنگپێدانیان لە کاتی هەڵبژاردنەکاندا. سەرەڕای ئەو بودجە زۆرەی بۆ هەرێم تەرخان کرابوو لەگەڵ داهاتی نەوتی هەرێم، دەسەڵاتدارانی هەرێم تەنها چەند پرۆژەیەکی جادەوبان، نیشتەجێبوون، هەندێک باخچە وپردیان جێبەجێ کرد.

جێبەچێکردنی ئەم پرۆژانە کاری باش بوون، بەڵام لەهەمان کاتدا هەل بوون بۆ تاڵانی زیاتری سامانی گشتی. ئەم دەسەڵاتدارانە هیچ

هەوڵێکی کردەیی و ڕاستیان نەدا بە بنیاتنانی بنەمایەکی مادیانە بۆ برەودان و بەرەو پێشبردنی ئابوری هەرێم بە کەمکردنەوەی سیما ئابوریە رەیعیەکەی. هەوڵیان نەدا بە کەمکردنەوەی پشتبەستن بە داهاتی نەوتی خاو و هاوردەکردن بە بنیادنانی پیشەسازی و پێشخستنی کشتوکاڵ، بەڵکو بنەما پیشەسازی و کوشتوکاڵییە کۆنەکەشیان لەناوبرد. هەرێم ئێستا بە قەیرانێکی ئابوری و سیاسی گەورەدا تێئەپەڕێ. مەودای نێوان چینەکان گەورەتر ئەبێت و چەوساندەوەی چینایەتی زیاتر و بەشێوەیەکی بەرچاو توندتر ئەبێت. هەژاری و بێکاری، نەدانی موچە، زۆرداری و پێشێلکردنی بەردەوامی مافی مرۆڤ، کێشەی بەردەوام لەگەڵ بەغدا و...... کۆمەڵی کێشەی تر.

ڕیفراندۆم بۆ سەربەخۆیی کوردستان

زۆربەی پارتە نەتەوایەتییە سەرەکییە کوردەکان لە هەرێمی کوردستان ڕێك کەوتوون لەسەر ئەنجامدانی ڕیفراندۆم لەسەر سەربەخۆیی کوردستان لە ٢٥/ سەپتەمبەر/٢٠١٧. ڕیفراندۆم کارێکی شارستانیانەی مافپەروەرانەیە و شێوەیەکە لە شێوەکانی دیموکراسی ڕاستەوخۆ لە بەشداریپێکردنی بەربڵاوی جەماوەر بۆ بڕیاردان لەسەر ڕێسا گرنگەکان. بڕوام وایە باشترین شێوازی بڕیاردانە لە سەر چارەنوسی نەتەوەکانی عێراق؛ بەمەرجێ ئامادەکاری باشی بۆ بکرێت، لەکەشێکی گونجاودا ئەنجام بدرێت، گفتوگۆ و هاوکاری لەنێوان لایەنەکاندا هەبێت، ماف و توانای یەکسان بە هەموان لە بانگەشە کردن بۆ بۆچوونکانیان لەسەر پرۆسەکە دابینکراو بێت، بەرچاوڕوونی هەبێت، دەستپاکی و سەرپەرشتی بێلایەنانە و سازانی ناوخۆیی و سەرپەرشتیکردن و پشتگیری نێودەوڵەتی دەستەبەر بکرێت.
وەکو چەپێکی ئەنتەرناسیۆنالیستی سەربەخۆ و چالاکوانێکی مافناسی بە ڕەچەڵەك خەڵکی هەرێمی کوردستانی عێراق، وەستانەوە دژ بەم ڕیفراندۆمە و بایکۆتکردنی یان دواخستنی لە ئێستادا و دیاریکردنی ڕۆژێکیتر و لە هەلومەرجێکی باشتر و لە ژێر چاودێرییەکی نێودەوڵەتیدا بەپێویست ئەزانم لەبەر ئەم هۆیانەی خوارەوە:

• زۆربەی ئەو حیزبانەی بانگەشەی ڕیفراندۆم ئەکەن حیزبانێکی نادیموکراسین و بەبەکارهێنانی- زەبر و مافی نەتەوایەتییەوە- سیستمێکی حوکمی گەندەڵ و تاکڕەوی خۆسەپێنەریان پەیڕەو کردوە لە هەرێم. مێژوی دەسەڵاتی خۆشیان سەلماندویەتی کە لە دزبەیەکیەکی زەقدان لە گەڵ مافەکانی میللەتی کورد و تەواوی دانیشتوانی هەرێم و چەوساوەکانی هەرێم، کە مافەکانیانیان بە ئاشکراو بەشێوەیەکی بەربڵاو پێشێل کردوە. خەمی گەورەیان تەنها گەندەڵاندن و دزیکردن

وقۆرخکردنی دەسەڵات بووە. شکستیان هێناوا لە بنیادنانی حکومەتێکی دامەزراوەیی مافپەروەری پێگەیشتو و دەساودەسکردنێکی ئاشتیانە و دیموکراسیانەی دەسەڵات. ئەمانە سەرباری نەبوونی دادپەروەری و شەفافیەت لە ئیدارەدان و خەرجکردنی داهاتی هەرێم کە بەشێوەیەکی گشتی تاڵان ئەکرێت لەلایەن پارتەکانی دەسەڵات و سەرکردەکانیانەوە.

• لاوازی لە ئامادەکاری و خوڵقاندنی زەمینەی گونجاو بۆ ئەنجامدانی ریفراندۆم. لەبەرچاو نەگرتنی باری سیاسی ناوەکی هەرێمی پڕ قەیران و باری عێراق و ناوچەکە و جیهان. پرسەکە تەنها هەنگاوێکی بەپەلەیە بۆ خۆدزینەوە لە کێشە ئابوری و سیاسیە گەورەکانی هەرێم و پەردەپۆشکردنی بێزاری هەڵکشاوی جەماوەر لە کوردوستان. بەکارهێنانی کارتی- هەست و دەمارگیری نەتەوایەتی- بۆ سەرقاڵکردنی جەماوەر و بە موزایەدەی سیاسی لەدەرەوە و ناوەوەی هەرێم بەمەبستی گۆڕاندنەوەی شکۆمەندی و درێژەپێدان بە شەرعیەتی دەسەڵاتی حەزبە نەتەوایەتیەکانی سەر کورسی حوکم، بەتایبەتی پارتی دیموکراتی کوردستان کە گەورەترین پارتی کوردستانە و بە هەموو شێوەیەک لە هەوڵی سەپاندنی دیکتاتۆریەتێکی تەواودایە بەسەر هەموو هەرێمدا.

• نەبوونی هەماهەنگی لەگەڵ حکومەتی ناوەند لە بەغدا، سەرەڕای تێبینی تەواوم لەسەر لایەنەکانی بەشدار بوو لەو حکومەتە و سیاسەتە دژ بە جەماوەرەکەیان لە عێراق وشەرعیەتە لاوازەکەی. ئەم خاڵە لەوانەیە ببێتە هۆی هەڵکشانی تەنگژەی نەتەوایەتی لە عێراق نەک چارەکردنی. هەروەها ئەگەری هەڵگیرسانی شەڕی ناوخۆیی و گیرۆدەکردنی هاونیشتمانیانی عێراقی تێدایە لەژێر ناوی جیا جیادا. بەتایبەتیش، بەهۆی کۆمەڵێک کێشەی هاوبەشی هەڵپەسێراوی وەکو کێشەی کەرکوک و ناوچە کێشەلەسەرەکان.

• نەبوونی کۆدەنگی لەنێوان هەموو هێزە سیاسیەکانی هەرێم لەسەر ڕیفراندۆم و هەبوونی نارەزایەتیەکی زۆری حیزبی و جەماوەری دژ بە ڕیفراندۆم، سەرباری هەبوونی کێشەی سیاسی قوڵ لەنێوان حیزبە سیاسیەکان و پەکخستنی پەرلەمان بە بڕیارێکی دیکتاتۆریانەی ناشەرعی. بەشێوەیەکی گشتی بڕیاری ڕیفراندۆم بڕیارێکی بەپەلەی نەوەکامە وسادەترین بنەماکانی پرۆسەی ریفراندۆمی تێدا نیە بە بەراورد بە ستاندەردی جیهانی یان ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و جیهانی سێیەم نموونەی ڕیفراندۆمەکەی باشوری سودان.

• نەبوونی دامەزراوەی بێلایەن و سەربەخۆ و دەستپاك بۆ

سەرپەرشتیکردنی پرۆسەکە. ئەزمونی ڕابوردوی حیزبە بەدەسەڵاتەکانی هەرێمی کوردوستان و عێراق سەلماندویەتی کە هەموو ڕێگایەك و ئامرازێک بەکار ئەهێنن وەکو کڕینی دەنگەکان، بەرتیل، بەکارهێنانی سامانی گشتی، بەدەنگکردنی بەرامبەر وشتیتریش بۆ خۆسەپاندن و درێژەدان بە سیاسەتەکانیان لە ڕێی هەڵبژاردنی ڕووکەشانەوە، بۆ سەرپەرشتی کۆمسیۆنی سەربەخۆی..! هەڵبژاردنەکان- کە لەسەر بنەمای پشکپشکێنەی نەتەوایەتی و حزبی و تایفی دامەزرێنراوە و سەرتاپای گەندەڵ بووە و هیچ دەستپاکیەکی تێدا نەماوە.

• ڕەتکردنەوە، بەڵکو هەبوونی کۆدەنگیەکی جیهانی دژ بە بڕیاری ڕیفراندۆم، تەنانەت ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکانیش ئاشکرای کرد کە هیچ دەستەوەردانێك لەم پرۆسەیە ناکات.

یەکپارچەیی خاکی عێراق هیچ بۆ من ناگۆڕێنە لەبەرامبەر ژیان و مافەکانی جەماوەری چەوساوە. وەکو مارکسیەك، پشتگیری ئەکەم لە مافی دیاریکردنی چارەنووس تا جیابونەوە و دامەزراندنی دەوڵەتی سەربەخۆش. بە هەموو پێکهاتەکانی عێراق لەسەر بنەمای نەتەوایەتی بێت یان جوگرافی یان ناوچەیی، ئەگەر یەکسانی و ماف و ژیانەکی باشتریان بۆ دەستەبەر بکات. هەڵچوون و بەیەکاگژانی نەتەوایەتی و ئایینی و تایفی کەم بکاتەوە. بەهیچ شێوەیەک دژ پیادەکردنی مافی چارەی خۆنوسین و سەربەخۆیی کوردستان نیم، بەڵکەداواکاریشیم، چونکە کارێکی گرنگ و پێویستە ئەبێ ئەنجام بدرێ زوو یان درەنگ.
بەڵام چۆن و لە چ هەلومەرجێکدا و پێداویستیەکانی چین؟
ئەم رێفراندۆمەی پێشنیارکراوە لەم هەلومەرجەدا، ناڕاستگۆیی ئەو لایەنانەی بەڕێوەی ئەبەن، گوزارشت لە داخوازی ڕاستی خەڵکی کوردستان ناکات. متمانەی پێناکرێ و دانپێدانانی ناوچەیی جیهانیش دەستەبەر ناکات. بەڵکو تەنها گوزارشت لە بەرژەوەندەکانی چینە مشەخۆرەکانی دەسەڵات ئەکات لە هەرێم.

پرۆسەکە تەنها ئامرازێکە بەکار ئەهێنرێ لە ناکۆکیە ناوخۆیی و ناوچەییەکان. بەدڵنیایشەوە بۆ خراپی بەکار ئەهێنرێ لەلایەن هێزە نەتەوەیەتیەکانی دەسەڵاتەوە لە هەرێم. لەلایەن سەرۆکی ماوە بەسەرچوو مەسعود بەرزانیەوە! بۆ مانەوە لە دەسەڵات، خۆی و حیزبەکەی. دکتاتۆریەت و زوڵمەکی زیاترو سەرکوتکردنی زیاتری رکابەر و نەیارەکانیان بە پشتبەستن بە -شەرعیەتی نەتەوایەتی- کە بەهیوان بەدەستی بێنن بەئەنجامدانی ئەم ڕیفراندۆمە چاوەڕێی هەرێم ئەکات.
لە سەرەتای نەوەتەکانەوە جەماوەری چەوساوەی هەرێمی کوردستان بە

گەواهیەکی ڕوونی نێودەوڵەتی لە دەوڵەتەکی نەتەوایەتی نیمچە سەربەخۆدا ئەژی. دورن لە چەوساندنەوە لەسەر بنەمای نەتەوایەتی.
بەڵام، لەگەڵ ئەوەشدا ئەستاش چاوەڕێی کار، خۆشگوزەرانی، ئابوریەکی گونجاو، سەرفرازی و پاراستنی شکۆی تاك، بەرزڕاگرتنی مافی مرۆڤ و مافی ژنان و یەکسانی، مافی کەمایەتیە نەتەوەیی و ئاینیەکان لە هەرێم، دەساودەستکردنی دەسەڵات، دەسەڵاتەکی پەرلەمانی دیموکراسی پاراو و ڕوون، دەسەڵاتی دادوەری سەربەخۆ و جیاکردنەوەی دەسەڵاتەکان، لەپرسینەوە لە گەندەڵکاران و تاوانباران و بنیادنانی دامەزراوەکانی دەوڵەتەکی مەدەنین لەبەرامبەر دەسەڵاتی حیزب و دەستبەسەراگرتنی بە سەر هەموو جومگەکانی دەوڵەت و کۆمەڵگا و کۆمەڵێ زۆر کێشەی تر. حیزبە کوردیە نەتەوەییەکانی دەسەڵات لە هەوڵی خەڵەتاندن و فریودانی جەماوەردان بە بەکارهێنانی تێزی نەتەوەیی و فریودانیان بەوەی کەوا سەربەخۆیی هەموو کێشەکان چارە ئەکات و دوژمنانی نەتەوەکەیان لەیان بەرپرسیارە! بەتەواوی وەکو حیزبە باڵادەستەکانی کانی ناوەڕاست و باشوری عێراق کە جاماوەریان سەرقاڵ کردووە بە ئایین و تایفەوە بە شەرعیەتدان بە گەندەڵی و تاوانەکانیان.
بە بروای من یەکێک لە گرنگترین ئامانجە شاراوەکانی ڕیفراندۆم هەوڵدانە بۆ لەناوبردنی ڕاپرسی ڕاستەقینە لە بڕیاردان لەسەر مافی چارەنووسی خەڵکی هەرێم، بە شێوەیەکی ئاشتیانەیە و بە چاودێری نێودەوڵەتی و بە بەشداری هەموو لایەنەکانی هەرێم. مەبەست لەم کارەش هێشتنەوەی کارتی یاری پڕسودی نەتەوایەتیە بەدەست دەسەڵاتدارانی مشەخۆری هەرێمەوە، کە ناتوانن درێژە بە دەسەڵاتداریان بدەن و خەڵك لەوە زیاتر هەڵخەڵەتێنن بەهەمان شێوازی کەن لە پاش ئەو قەیرانە ئابوری و سیاسیە قوڵانەی هەرێمی گرتەوە. ئەنجامی ریفراندۆم نە کێشەی نەتەوایەتی چارەسەر ئەکات و نە لە بەرژەوەندی جاماوەریشدا ئەبێت.

بە پێچەوانەوە، دکتاتۆریەت لەهەرێم توندتر و بەهێزتر ئەکات پاش ئەوەی مەسعود بەرزانی ئەبێتە -پاڵەوانی نەتەوایەتی- و پرسەکەش بەکار ئەهێنرێت بۆ بەهێزتر کردنی پێگەکانیان بە مەبەستی گرێبەست و دەسکەوتی زیاتر لە ناوەو دەرەوە. ئاشکراشە کە تەنگژە نەتەوایەتەکانیش لە ناوچەکەدا هەڵئەکشێن و ئەگەری کەوتنەوەی توندوتیژیشی لێئەکەوێتەوە.
پێویستە داوای سنوردارکردنی ڕۆڵی ئایین و نەتەوە بکرێت لە دەوڵەتدا. خەبات بکرێت بۆ دروستکردنی دەوڵەت و سیستەمێك لەسەر بنەما یاسایە نێودەوڵەتیەکانی مافی مرۆڤ و بڕوابوون

بەهاوڕاتیبونی یەکسان و دادی کۆمەڵایەتی. وەکو ئەیبینین لە مێژوو و ئەزموونی دەوڵەتە نەتەوایەتەکان، بە تایبەتیش لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست نەیانتونیوە دەوڵەتێکی شارستانی دیموکرات بنیاد بنێن. سەرکەوتوو نەبوون لە دەستەبەرکردنی کەمترین ئاستی یەکسانی و دادی کۆمەڵایەتی بۆ هاوڵاتیانیان، بۆیە زۆربەیان گەڕان بۆ ڕژێمگەلێکی داپلۆسێنەری سەرکوتکەر و دیکتاتۆری گەندەڵ.

سەرچاوە:

الحوار المتمدن-ژمارە: 5570 - ٣/٧/٢٠١٧

http://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=564135

بۆچی هیچ یاخیبوونێکی ڕاستەقینە لە هەرێمی کوردستان ڕوونادات؟ ... نەبەز سەمەد

بۆچی لە هەرێمی کوردستان سەرەڕای ئەم هەموو نەهامەتی، بێمووچەیی، برسیکردن، بێئاوی، بێکارەبایی، گەندەڵی، کوشتن، تیرۆرکردن ... هتد، هیچ یاخیبوونێکی ڕاستەقینە، هیچ سەرهەڵدانێک، هیچ شۆڕشێک ڕوونادات؟ ئەمەی لە هەرێمی کوردستان ماوەی پتر لە ٢٥ ساڵە لەژێر دەستی دەسەڵاتی حیزبی کوردی [نامەوێ بڵێم حکوومەت، چونکە ئەمە لە بنەڕەتەوە لەم هەرێمەدا حکوومەتمان نییە، ئەوە حیزبە لەم هەرێمەدا دەسەڵاتدارە و بەڕێوەی دەبات] دەگوزەرێت، لە هەر وڵات و هەرێمێکی زیندوو، هۆشیار بوایە، ئەوا دەسەڵاتە سیاسییەکەی دەمێک بوو کۆتایی هاتبوو. لەم وتارەدا دەمەوێ چەند هۆکارێک بۆ نەبوونی یاخیبوونی ڕاستەقینە دیاری بکەم.

هۆکاری یەکەم:

حیزبی کوردی بەتایبەتی یەکێتی و پارتی بەڕێی حیزباندنی سەرجەم کۆمەڵگەی کوردییەوە توانیویانە کۆمەڵگەی کوردی بەرەو حەشامات و ئاپۆرەیەکی بێشەوە وەربگێڕن. لەم ڕێگەیەشەوە مرۆڤی کوردیان بێئیرادە، بێهەڵوەست و بە کۆیلەکردووە، ڕێزمەندی و شکۆمەندی

مرۆڤی کوردیان لەکەدار کردووە، مرۆڤی کوردیان لەنێو پڕۆسەی نامرۆڤاندندا لە مرۆڤبوون خستووە. پرۆسەی نامرۆڤاندن سێ هەنگاو لەخۆدەگرێت، هەنگاوی یەکەم، مرۆڤەکان مافی یاسایی و هاووڵاتیبوونیان لێدەسەنرێتەوە، واتا چیدیکە یاسا نایان پارێزێت. وەک ئەمە دەبینین لەم هەرێمەدا یاسا سەروەر نییە، یاسا تەنیا بەرپرسەکان، سەرۆک عەشیرەت و پیاوسالارەکان [ژنکوژەکان!] دەپارێزێت و هەر بەدەست خۆشیانەوە یە. مافی ئازادی ڕادەربڕین بە یاسا نەپارێزراوە، بۆیە دەبینین لەم هەرێمەدا مرۆڤ لەسەر دەربڕینی بۆچوون و ڕوانگەی خۆی دەکوژرێت، کوشتن و تیرۆرکردنی ڕۆژنامەنووسان بەڵگەنەویستە. هەنگاوی دووەم، کەسی مۆڕاڵی لەنێو مرۆڤدا دەکوژرێت، واتا هەموو کردارنواندن، هەڵبژاردنەکی ئازاد لە مرۆڤەکە دەسەنرێتەوە، هەنگاوی سێیەم، شکۆمەندی و ڕێزمەندی مرۆڤ تێکدەشکێندرێ. ئەمە ئێستا لەم هەرێمەدا بە پرۆسەی نامرۆڤاندندا تێدەپەڕین.

هۆکاری دووەم:

جنێودان، لە کۆمەڵگەی کوردیدا جنێودان بووە بە خوو، کوردەکان ئالوودەبوونە بە جنێودان. مرۆڤی کورد جنێو بە هەموو شتێک دەدات. کاتێک تووڕەیە، ناڕازییە، جنێو دەدات، جنێو بە مەسعوود بارزانی، بە جەلال تاڵەبانی، بە سەرکردەکانی دی، بە دەسەڵات، بە حکوومەت، بە حیزب، بە ڕێگەوبان، بە گەرما، بە سەرما، بە بێئاوی، بە بێکارەبایی، بە فەرمانگەکان، بە دین، بە خوا، بە مەلا … هتد دەدات. کورد هیچ شتێکی نەهێشتەتەوە کە جنێوی پێنەدات. ئالوودەبوون بەم جنێودانە زیانی هەیە، چونکە بەهۆی جنێودانەوە خۆی خاڵی دەکاتەوە و پێی وایە تەواو بەشی ڕۆژەکەی سیاسەت کردووە. بۆیە تووڕەییەکەی، ناڕەزاییەکەی نابێت بە کردار، نابێت بە ئەکت، چونکە لە ڕێگەی جنێودانەوە خۆی خاڵی دەکاتەوە و ئاسوودە لێی دادەنیشێت.

هۆکاری سێیەم:

بەشێک لە کورد هەموو شتێکی داوەتە دەست خوا، خۆی هیچ کردارێک نانوێنێت، هەر دەڵێ خوا چاکی بکات، حەواڵەی خوابن، خوا بیان گرێت، خوا تۆڵەیان لێ دەکاتەوە. ئەم لێگەڕانە بە خوا، وەهای کردووە کە بەشێکی زۆری خەڵک بێهەڵوێست بن، بێکرداربن، ناچالاک بن، بەشداری هیچ ناڕەزاییەک نەکەن، بەڵکو دانیشتوون دەستەوەستان داوا لە خوا دەکەن چاکی بکات و لە خوا دەپاڕێنەوە و نزا دەکەن، ژیان و

گوزەرانیان خۆش بکات.

هۆکاری چوارەم:

گلەیی و گازەندە و زۆربڵێیی: زۆرینەی کورد لەبری ڕەخنەی جیدی و هەڵوێستی کارا و کردارنواندن، خەریکی گلەیی، گازەندە، پرتە و بۆڵە و زۆربڵێیین. دەمی هەر کوردێک دەکەیتەوە لەم هەرێمە نەگبەتییە گلەیی و گازەندەی هەیە و پرتە و بۆڵەیەتی، تەنانەت بە دەسەڵاتداران و مەکتەب سیاسی حیزبەکانیش لەم پرتە و بۆڵە و چەقە چەقە بێبەش نین. کاکی بەرپرس و مەکتەب سیاسی، خۆی لە دەسەڵاتدایە، خۆی بەرپرسیارە لەم دۆخەی کە دروستبووە کەچی گلەیی هەیە و خەریکی زۆر بڵێیە. هەمووان ناڕازین، بەڵام تا ئەو کاتە ناڕازین، پرتە و بۆڵەیانە کە بێبەشن، کە بەرژەوەندییان نییە، کە ئێسکەکیان بۆ هەڵدرا، کە بڕێک پارەیان پێدرا، کە زەوییەکیان پێدرا، ئیدی چیدی ناڕازی نین، لەبەر ئەوەی لێرە هەمووان تەنیا بە خۆیان هەوڵدەدەن، نەک بە چاکەی گشتی و بەرژەوەندی هەمووان. لێرە لەم هەرێمە نەگبەتییە، هەمووان خەون بەوەوە دەبینن کە لە جێگەی بەرپرسەکان بن، بۆ ئەوەی ئەوانیش وەک بەرپرسەکان بتوانن گەندەڵی بکەن، نەوت بدزن، خۆش بژین، دەسەڵاتیان هەبێت، لە سەروو یاساوە بن، … هتد نەک بۆ ئەوەی دۆخەکە بگۆڕن و ژیانی خەڵکی بگۆڕن.

هۆکاری پێنجەم:

فەیسبووک و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان: جاران کورد لە دیوار و دەرگەی توالێتی مزگەوتەکان هەرچی جنێو و قسەی ناشرین و پیس هەبوو دەیان نووسی، چۆن دواوەیان خاڵی دەکردەوە، ئاواش سەر و سنگیان لێ خاڵی دەکردەوە، ئێستا دیواری فەیسبوکی کوردی بە زۆرێک لە کوردان هەمان ڕۆڵی دیواری توالێتی مزگەوتەکان دەبینێت. هەرچی پیس و پۆخڵی، ناشرینی و جنێو هەیە بە دیواری فەیسبوکییەوە هەڵدەواسێت. لە فەیسبووک لە پشتی لاپتۆپەکەیەوە قسەی زل دەکات، داوای خۆپیشاندان و ڕووخاندنی حکوومەت و دەسەڵات دەکات، کەچی سبەی خەوی لێکەوتووە و تاکو سەعات ١٢ و ١ نیوەڕۆ بێدار نابێتەوە. تۆ کە شەو و ڕۆژت لێتێکچووە لەبەر فەیسبووک، چۆن دەتوانیت یاخی ببیت، چۆن دەتوانی کرداربنوێنی و هەڵوێستت هەبێت. ئەوەی لە فەیسبووک دەینووسن و لە لایڤەکانیانەوە دەیڵێن پێیان وایە کە ئەمە سیاسەتکردن و یاخیبوونە، بەڵام سیاسەت لە فەزای گشتیدا دەکرێت، سیاسەت بە کردار دەکرێت نەک بە قسەی زلی پشت لاپتۆپەکانەوە.

هۆکاری شەشەم:

ڕاگەیاندنەکان: ڕاگەیاندنە کوردییەکانی ئەم هەرێمە نەگبەتییە هەموویان ئیش لەسەر خاڵیکردنەوە و دامرکاندنەوەی هەستی ناڕەزایی خەڵک دەکەن، لە ڕێگەی بەرنامەی بێمانا بەناوی کۆمیدی کە پڕیەتی لە سوکایەتی بە مرۆڤ و بەتایبەتی بە ژنان، وەک بەرنامەی بەرنامە (ی جاران)، بەزمی بەزم، ستونووسی قۆشمەیی، بۆ خاڵیکردنەوە و بەتاڵکردنەوەی خەڵک و قاقا پێکەنین بەدیاریانەوە و بێئاگا لەوەی کە ئەمە چ مەبەستێکی لە پشتە. دۆبلاژکردنی درامای تورکی بێمانا و ئاستنزم و سووک، چۆن کەرەستە و خواردن□م□نیی تورکی بازاڕی کوردستانی داگیرکردووە، بە هەمان شێوە درامای تورکیش هۆش و دڵ و دەروونی مرۆڤی کوردی داگیرکردووە. چۆن دەسەڵاتە سیاسییەکەت پاشکۆی تورکیایە، بازاڕ و ڕاگەیاندنەکانیشی بوونە بە پاشکۆی تورکیا.

هۆکاری حەوتەم:

نەبوونی ئۆپۆزیسیۆنی ڕاستەقینە: تاکو ئێستا لەم هەرێمەدا هیچ بزووتنەوەیەکی ئۆپۆزیسیۆنی ڕاستەقینە دروست نەبووە، نە بزووتنەوەی سیاسی، نە کۆمەڵایەتی، نە ڕۆشنبیری. ئۆپۆزیسیۆنێک کە ئەلتەرناتیفی هەبێت، ڕێکخراو بێت، پەروەردەکراو بێت و بزانێ سیاسەت بکات، فەلسەفەی سیاسی هەبێت، نەک وەک حیزبە دەسەڵاتدارەکان عەشایەری و خێڵەکی بێت. ئێستا بەناو ئۆپۆزیسیۆنێکت هەیە، قاچێکی لە حکوومەتدایە و قاچێکی لە ئۆپۆزیسیۆندایە، خۆی وەزیرەکانی دەرکراوە، مافی زەوتکراوە، سەرۆک پەرلەمانەکەی دیپۆرتی ئەو دیوی دێگەڵە کراوەتەوە، لەبری ئەوەی ئۆپۆزیسیۆن مافی خەڵک بسەنێت، ناڕەزاییەتییەکان ئاڕاستە و ئۆرگانیزە بکات، ئەو چاوەڕێیە خەڵک ڕاپەڕینی بۆ بکات و مافەکانی بۆ بەدەستبهێنێتەوە.

هۆکاری هەشتەم:

شێواندن و لێڵکردنی ڕاستییەکان: لەم هەرێمەدا بە بەرنامە ئیش لەسەر شێواندن، لێڵکردن و تەمومژاویکردنی زانیارییەکان، هەقیقەتەکان و ڕاستییەکان د□ک□ر□ت. ڕاگەیاندنەکان لەمەدا ڕۆڵی سەرەکی دەبینن، چونکە سەرچاوەی هەواڵیان فەیسبووکە و مانشێتەکانیان مەتەڵە. ئێستا هەموو کورد دەزانێ ئەم حیزبانە گەندەڵن، نەوت دەدزن، خەڵک برسی دەکەن … هتد، بەڵام ئەمانە هەموو

شتی گشتی و زانیاری گشتین، وردەکارییەکان شێوێندراون، تەمومژاوی کراون، ئاڵۆزکراون، سەرچاوەکانیان دیارنین. ئاخر یەکێک لە ڕستە دیارەکانی ڕاگەیاندنی کوردی ئەوەیە لە سەرچاوەیەکەوە کە نەی ویست ناوی خۆی ئاشکرا بکات! ئەندام پەرلەمانەکان زانیارییەکان وەک مەتەڵ دەڵێن، دەبێ بە خەت هێڵی بهێنی مەبەستیان کام حیزب، کام بەرپرس و مەکتەب سیاسییە. ئەندام پەرلەمانێک دەڵێ: بەرپرسی حیزبی هەیە ٢٠٠ شوقەی لە ئەڵمانیا هەیە، بەرپرسەکان پارە دەنێرنە دەرەوە لە ئەوروپا و ئەمریکا ڤێلایان هەیە. ئەمانە هەموو قسەی گشتی و زانیاری گشتین، ئەگەر ناوی بەرپرسەکە و بەڵگەکە بڵاونەکرێتەوە، ئەوا ئەو زانیارییە کەڵکی هیچی نییە.

هۆکاری نۆیەم:

زانیارییەکان نابن بە کردار: زانیاری، زانین و مەعریفەیەک کە نەبێتە دەسەڵات، نەبێتە هێز و نەبێتە هۆی هەڵوێست و کردارنواندن هیچ سوودێکی نییە و بێکەڵکە. با هەموو کورد بزانن یەکێتی و پارتی گەندەڵن، نەوت دەدزن، خەڵک برسی دەکەن، نووسەر، ڕۆژنامەنووس تیرۆر دەکەن، ڕۆشنبیر و مامۆستای زانکۆ بەرشەق دەدەن … هتد ئەگەر ئەم زانینە نەبووە هۆی هێنانەگۆڕێی هەڵوێست، یاخیبوون، هێز و دەسەڵات، نەبووە هۆی کردارنواندن، نەبوو بە ئەکت، هیچ سوودێکی نییە و بێکەڵکە. بۆ نموونە، ڤیدیۆیی هاووڵاتییەک کە قسە بەم دەسەڵاتە دەڵێ و ناڕازییە لێی، لە nrt نزیکەی دوو ملیۆن بینەری هەبووە. ئەگەر ئەم دوو ملیۆن بینەرە هەر لە فەیسبووکەوە نەڵێ قسەی چاکی کرد، ڕیسوای کردن، بەڵکو بێت بە کردەوە پشتگیری لە قسەکانی ئەم هاووڵاتییە بکات و بە یەک دەنگ و بە یەک جار دوو ملیۆن کەس ناڕەزایی خۆی دەرببڕێت، یەکێتی و پارتی چۆن دەتوانن بەرگەبگرن، بەڵکو دەلەرزن و دەڕووخێن.

هۆکاری دەیەم:

مەنتاڵەتی خێڵەکی و ناوچەگەری و شارچێتی، کورد سروشتێکی خێڵەکی هەیە، پتر ئینتیمای بۆ خێڵەکەی و عەشیرەتەکەی هەیە نەک بۆ چاکەی گشتی و بۆ نیشتیمان، هەر بۆ نموونە، زۆرینەی کورد تەنیا ماڵەکەی خۆی و بەردەرگەی خۆی پاک ڕادەگرێت، بەڵام بەلایەوە گرنگ نییە کۆڵانەکەی کە موڵکی گشتییە و بە هەمووانە پاک ڕابگرێت. کورد لەم هەرێمە نەگبەتییە سێ (چوار) پارێزگاییە خەریکی ناوچەگەری و شارچێتییە، ئەوەندەی ئیش لەسەر ناشرینکردن و نوکتە لەسەر شارەکانی یەکدی دروستدەکەن (وەک بەزمی هەولێری و سلێمانی)،

ئەوەندە ئیش لەسەر یەکدەنگی و پێکەوەیی ناکەن. بۆیە ئەو ناڕەزاییانەی ڕووشیانداوە، سەرتاسەری نەبوونە، بەڵکو یەک پارێزگا، و چەند شار و شارۆچکەیەکی گرتۆتەوە. لەنێو ئەم پارێزگا و شارۆچکانەشدا هەموو خەڵکەکە پێکەوە نەبووە بەڵکو چەند چین و توێژێکی کەم ناڕەزایی دەربڕیوە.

هۆکاری یازدەیەم:

کورد ئەوەندی بە ژیانی تایبەتی ئەویدییەوە خەریکە و قسەی لەبارەوە دەکات ئەوەندەی باسکردن لە چاوساندنەوەی خۆی لەلایەن ستەمکارەکانییەوە پێ گرنگ نییە. بۆ نموونە، ئەوەندەی بە لایەوە گرنگە دراوسێکەی، هاوڕێکەی، خزمەکەی، … هتد چ دەکات، چ لەبەر دەکات، چ دەخوات، دەچێ بۆ کوێ، لەگەڵ کێ پەیوەندی هەیە، … هتد، بەلایەوە گرنگ نییە بوجەی وڵاتەکەی چی لێبەسەر دێت، کارەبای نییە، مووچەی نییە، ئاوی نییە … هتد. ئەوەندەی چاودێری لەسەر دەوروبەرەکەی، هاوڕێ و خزم و دراوسێکانی داناوە و چاودێریان دەکات و تەداخولی ژیانی تایبەتیان دەکات، ئەگەر نیو ئەوەندە چاودێری لەسەر حکوومەتەکەی دابنابوایە، نیو ئەوەندە لە حیزبەکانی بپرسیبوایەوە، نیو ئەوەندە تەداخولی کاروباری حکوومەت و حیزبەکانی بکردبوایە، ئەوا ئێستا دۆخێکی دیکە دەهاتە ئاراوە و بەناو حکوومەتەکەمان زۆر شەفاف (ڕۆشن) تر دەبوو، گەندەڵی کەمتر دەبوو. ئەو چاوبزی و چاوتیژییەی بۆ ئەوانی دی و دەروبەرەکەی هەیەتی، گەر بۆ حکوومەتە گەند□□ک□ و حیزبەکان هەیبوایە ئەوا ئێستا بێمووچە نەدەبوو، بێکارەبا و بێئاو نەدەبوو، حیزبەکان ئەوا نەدەبوونە ستەمکار بەسەرییەوە.
تۆش هۆکاری دیکە بژمێرە.

تەڵەی سۆسیدیس ی پارتەکانی کوردستان … عەلی مەحمود

محەمەد

لە جیهاندا ئێستا مشتومڕەکان گەرمن لە سەر ئەوەی ئەمەریکا سەرکردایەتی جیهان بۆ چین چۆڵ بکات, وەلێ پێیان وایە ئەم پرۆسەیە ئەگەری هەیە بە شێوەیەکی ماوەرانکەردا تێپەڕێت , وەك چۆن لە مێژووی 500 ساڵی رابردوو لە کۆی 16 گۆڕانکاری و دەستاو دەستکردن لە سەرکردایەتیکردنی جیهان رویانداوە, لەوانە 12 یان لە رێگای شەڕەوە بووە, وەلێ بە دۆزینەوەی چەکی کوشندەی ئەتۆمی و هایدرۆجینی و ئەوانی بەدوایدا دێن , ململانێ لە رێگای شەڕەوە زەحمەت بووە, چونکە شەڕی سەرانسەری گەورەی سوپەر هێزەکانی ئێستای جیهان کۆتایی مرۆڤایەتییە, هەر بۆیەشە سەدەی رابردوو دوو بەزینی هێزی باڵادەستی جیهانی بەخۆوە بینیوە, کە بەریتانیاو یەکێتی سۆڤیەت بوو لەبەرامبەر وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا , پرۆسەی پێش ئەوە بەزینی ئەڵمانیا بوو لە رێگای جەنگەوە بەرامبەر بەریتانیا , ئەم پرۆسەی گۆڕانکارییە لەسەرکردایەتی جیهانی پێی دەوترێت تەڵەی سەسیدیس.

پاش تەسلیم بوونی بەریتانیاو یەکێتی سۆڤیەت لە سەدەی 20 بە ئەمەریکا, مانەوەی ئەمەریکا بۆ ماوەی 19 ساڵ لەسەر عەرشی ئەو سەرکردایەتییە (لە 1989 دوای روخانی دیواری بەرلین تا قەیرانە ئابورییەکانی ساڵی 2008) ئێستا باڵادەستی ئەمەریکا لە روی ئابوری و سیاسییەوە رۆژ لە دوای رۆژ لە ئاو دەچێت , هەرچەندە هێشتا گەورەترین هێزی سەربازی و ئابووری و زانستی و رۆشنبیری جیهانییە (خاوەند نیوەی بودجەی سەربازی جیهان, بەرهەم هێنانی 70%ی زانستی جیهانی ,بوونی پەیوەندی بە پاشکۆکردن لە گەڵ نزیك 110 وڵاتی جیهانی , یەکەم ئابوری جیهانە چین تەنها نزیك 60%ی ئابوری ئەمەریکایە) وەلێ رۆژ بە دوای رۆژ دەسەڵاتە سیاسییەکەی لە ئاو دەچێت وەلێ لەسەر خۆ , بە تایبەتیش دوای هاتنە سەرکاری ترامپ و کشانەوەی لە رێکەوتنامەی بازاڕی ئازاد تی تی پی و کشانەوەی لە پەیماننامەی پاریس و پیادە کردنی سیاسەتی ئەمەریکا یەکەمجار هەمو ئەمانە وا دەکات تەریك بکەوێتەوە و سەرۆکایەتی جیهان تەسلیم بکات.

ئەدی لە کوردستان ئەم پرۆسەی گۆڕانکاری لە سەرکردایەتی چۆن رویداوە لە 7 دەیەی رابردوودا, پاش دامەزراندنی پارتە سیاسییەکان بەشێوەی گشتی لە ناوەڕاستی چلەکانەوە, دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کورد و هاتنی رێکخستنەکانی حشع(حیزبی شیوعی عێراقی) لە

رێگای قوتابییە کوردەکانەوە لە زانکۆکانی عێراقەوە بۆ کوردستان , ئەم دووە هێزە بوونە رکابەری سەرسەختی یەکتر بۆ سەرکردایەتیکردنی پرۆسەی سیاسی لە کوردستان, ئەم رکابەرییە نزیك 20 ساڵێکی خایاند, وەلێ بەهۆی باڵادەستی دکتاتۆریەتی حکومەتی ناوەندی و نزیکایەتی فکری لە یەکتر, ململانێکە نەگەیشتە ئاستی پشت شکاندنی یەکتر, بگرە ئەم دوو پارتە وەك دوو لایەنی نزیك لە یەکتر بەردەوام لە کوردستان کاریان کردووە, هەرچەندە حشع لە روی رێکخراوەیی و چالاکی جەماوەری و شەڕی چینایەتییەوە زۆر لە پێش پارتییەوە بووە تا کۆتایی 1959, ئەم بارودۆخە دەڕواتە پێش تا هاتنەوەی بارزانی بۆ کوردستان و کۆبونەوەی ئاغاو دەرەبەگەکانی یاخی لە دابەشکردنی زەوی لە دەوری پارتی و کودەتای باڵی راست بەسەر باڵی چەپی پێشکەوتنخواز ی ناو پارتی بە سەرۆکایەتی حەمزە عەبدوڵا و هاورێکانی , وە هەڵگیرسانی خەباتی چەکداری لە ئەیلولی ساڵی 1961 و پشتیوانی وڵاتانی کۆنەپەرستی ناوچەکە لەو بزوتنەوە چەکدارییەکە , دواتر کودەتای 8ی شوباتی بەعسییەکان و قەڵاچۆکردنی شیوعیەت , هەموو ئەمانە وای کرد دوای ئەم پرۆسەیە بە ململانێ سەرکردایەتی پرۆسەی سیاسی باشوری کوردستان بدرێتە پارتی , حشع بە خشکەیی لە سەرکردایەتی ژیانی سیاسی خەڵکی کوردستان کشایەوەو تەسلیم بە ئەمری واقع بوو , کە دواتریش ئەگەر لە عێراق هێزی هاتبێتەوە بەر , ئەوا لە کوردستان توانای سەرکردایەتی نەما, بە بەیانی 11ی ئازاری 1970 , باڵی مەکتەبی سیاسیش تەسلیمی باڵی بارزانی بوون, تا ئازاری 1975 ئەم باڵەی پارتی سەرۆکایەتی ژیانی سیاسی کوردستانی گرتە دەست بێ رکابەر, دەتوانین بڵێین لە مێژووی باشوری کوردستاندا , هیچ کات بەو رێژەیە خەڵك لەدەوری تاك لایەنی سیاسی کۆ نەبۆتەوە, ئەم کۆبونەوەیە دوا کۆبونەوەی یەکگرتوانەی خەڵك بوو لە دەوری تاك لایەنێك .

وەلێ لە دوای هەرەسی ساڵی 1975 ەوە , باڵی مەکتەبی سیاسی دێنەوە گۆڕەپانەکە بەناوی ینك ەوە کاردە کەنەوە , باڵی بارزانیش بە ناوی قیادەی موەقەتە سەرەتا , دواتر پارتی دیموکراتی کوردستان , لە هەندێك ناوچەش وەکو دەشتی هەولێرو شارەزور پارتی سۆسیالستیش بووە رکابەری سەرەکی , وەلێ ئەوە تەنها 4 ساڵ لەو رکابەرییە ناوچەییانە مایەوە , شەڕی ناوخۆیی و مفاوەزاتی 1983 ی ینك لە گەڵ بەعس و کەمی ئەزمونی سەرکردایەتییەکەی بوون هۆی لادانیان لە پرۆسەی ململانێ بۆ سەرکردایەتی پرۆسەی سیاسی باشوری کوردستان , سۆسیالست وەك هێزێکی ناوچەیی نەك سەرتاسەری فڕێ درایە دەرەوەی کێشمە کێشەکەو لە هاوکێشە سیاسییەکاندا ژمارە بچوکەکەی بۆ مایەوە ,

ئیتر تا هەنووکە 41 ساڵە شەڕ لەسەر سەرکردایەتیکرنی باشوری کوردستان لە نێوان هەردو باڵەکەی ئەوسای پارتی بەردەوامە , تا ئێستا بێ ئاکام ماوەتەوە .
53 ساڵە ململانێی ئەم دوو باڵە شکل و شێوەی جۆراو جۆری بەخۆوە بینیووە , هەندێك جار هانا بردنە بەر ئایدۆلۆژییە جیهانییەکان وەك چەکێك بۆ ململانێ , جاری واش شێوازی عەسکەری و شەڕی خوێناوی بەخۆوە بینیوە , کە هیچکامیان تا هەنووکە ئاکامی نەبووە, ئەوەشی ململانێکەی ئاڵۆز کردووە, هەر لایەنەی ناوچەی نفوزو قەڵەمڕەوی سیاسی خۆیان هەیە, بۆ پاراستنی هێزو باڵادەستیان کۆمەڵگا بەرەو شەڕی شارچێتی و لەهجەچێتی دەبەن , لە ئێستاشدا ململانێکە شێوازی جۆری حوکمڕانی و بەڕێوەبەرایەتی و ململانێ لەسەر دەست کەوتی بۆ خۆوە گرتووە, کە لە ناوەڕۆکدا هەر پەیامەکەی 53 ساڵ لەمەوپێشە, رێکەوتنی دەباشان هەر پەیامی کۆنگرەی ماوەتە لە ناوەڕۆکدا .

پارتی دیموکراتی کوردستان ئەگەر لە 2003 ەوە تا رادەیەك سەرکردایەتیکردنی پرۆسەی سیاسی کوردستانی کەوتبێتە ژێر دەستەوە ئەوا بە هۆی کۆمەڵە بوونی کێشەکان لە سەر یەکتر و هاتنی هەمویان پێکەوە بە ناو ئەفیسەکەی (کێشەی یاسایی سەرۆکی هەرێم , کێشەی سەرۆکایەتی پەرلەمان , کێشەی ئابوری و دارایی هەرێمی کوردستان بەشی شێری بەر ئەو دەکەوێت بەهۆی سەرکردایەتیکردنی پرۆسەکەوە , کێشەی ریفراندۆم و ئەگەرە کراوەکان بەردەمی , بوونی پشتیوانی تەنها نزیك بە 26%ی هاووڵاتیانی کوردستان لێی, کزی متمانەی لاوان …) هەموو ئەمانە وا دەکات پارتیش وەك ئەمەریکا بە شەڕ بەدوای شەریکێکدا بگەڕێت بۆ سەرکردایەتیکردنی پرۆسەی سیاسی کوردستان , تەڵەی سەسیدیس ئەمجارە شکستی سەربازی و سیاسی و ئابوری لایەنێك نابێت , بگرە رێگایەکی پراگماتیکیتر ئەویش پەیدا کردنی شەریك بێت بۆ قۆناغی راگوزەری تا سەرۆکە تازەکان کلیلی بەڕێوەبەرایەتی وەرە گرن دوای سەرکەوتنەکانی ئایندە.

دابەزینی ئاستی شتیوانی بەتایبەت لاوان لە هێزە سیاسییەکان و لە دەستدانی متمانە , بە تاڵبونەوەی کاری حیزبایەتی لە ناوەڕۆکە سیاسییەکەی , هژمەنیای ئۆلیگارشییەکان بەسەر پرۆسەی سیاسی و ئابووری کوردستان, بەرز بونەوەی ئاستی نایەکسانی و کەڵەکە بوونی سەرمایەی کوردستان لە دەستی ژمارەیەك ئۆلیگارشی سیاسی بە ئەندازەیەك سەرمایەی ئەوان زۆر زیاترە لە کۆی بەرهەمی نەتەوەیی هەرێمی کوردستان , نەمانی رەوایەتی بە ململانێی 53 ساڵەی جەلالی و مەلایی …… هەموو ئەمانە وا دەکەن بڵێین تەڵەی سەسیدیس ئەمجارە

شانس بۆ هێزێکی نوێ دەدات و خەڵکی کوردستان لەم مەرگەساتەی ئەم دوو لایەنە رزگار دەکات, شانس بەوان ناداتەوە ,بۆ ئەوەی بۆ پرۆسەی سەربازی یان سیاسی یەکیان هەرەس بەوی تریان بێنێت.
((پوسیدیدس: میـّونوسی یۆنانی لە 460 پ زاین لە دایك بووە , 395 پ زاین کۆچی دوایی کردووە , پەرتوکی لەسەر جەنگی بیلۆبۆنیسێ نووسیوە , جەنگی نێوان ئەسینا و ئەسبپارتە , تیایدا دەستنیشانی ئەوە دەکات گەشەی ئەسینا , ترسی لای ئەسپارتەکان دروست کرد وای کرد شەڕ ببێتە حەتمی لە نێوانیان) .
بۆ یەکەم جار گراهام ئەلیسۆن لە ساڵی 2015 ئەم دەستەواژەیەی بەکار هێنا لە پەرتوکی : ڕۆیشتن بەرەو جەنگ, ئایا ئەمەریکا و چین دەتوانن خۆیان لە تەڵەی پوسیدیدس بپارێزن .

غەزەل...دەنگێکی نوێ لەهونەری گۆرانی و مۆزیکی کوردیدا ... نەجم محەمەد

کیژە بەهرەمەندی بەشداربووی بەرنامەی کورد ئایدل بەڵای من دەنگێکی نوێ یە لە هونەری گۆرانی ومۆزیکای کوردیدا دیارە توانای و ئاست و خۆشی دەنگی ئەم خاتوونە لەووتنەوەی یەکێك لە گۆرانیەکانی هونەرمەند کاك (عەزیزی شارۆخی)ەوە بەناوی (کیژە کوردی) دەرکەوت وزیاتر ناسراو ئەم گۆرانیە زیاتر بردیە ناو خەڵکیەوە وبەجۆرێك ئەم گۆرانیە بەدەنگی غەزەل دایەوە ئەگەر چی چەندین ساڵە پێشتر هونەرمەند کاك عەزیزی شلرۆخی ئەم گۆرانیەی گوتووە بڵاو کردۆتەوە .

لێرەوە دەمەوێت کەمێك قسەلەسەر ئەم خاتوونە دەنگ خۆشە بکەم و هەندێ ڕاوسەرنج و پێشنیاریش بخەمە ڕوو لەپێناو زیاتر بەرەوپێش چوون و سەرکەوتنی ئەم خاتوونەدا لە کاروانی هونەرو مۆزیکای کوردیدا من پێم وایە ئەم خاتوونە دەنگێکی تازەو تایبەتە پێویستی بەپەروەردەکردن و ڕێنمایکردن هەیەئەم خاتوونە تۆنی دەنگی بۆ هەموو گۆرانیەك نابێ و ناشێ بەداخەوە لەبەرنامەی کورد ئایدل دا

دەبینم بەسەبکی جۆراو جۆرو تۆنی جۆراو جۆر گۆرانی بێدادەنێن وگۆرانی دەڵێت ویاری بەدەنگی دەکات دەنگی تاقی دەکاتەوەجانازانم خۆی ئەو گۆرانیانەهەڵدەبژێرێت یان تیپەمۆزیکیەکەی بەرنامەکەیە من پێم وایە ئەگەر تیپەکەبێت غەدر لەم دەنگە دەکات وتواناییەکان و خۆشیەکان و ئیحساس وجوانیەکانی دەنگی کاڵ و کەم ڕەنگ دەکاتەوەئەگەر هەڵبژاردەی خۆشی بێت دیسان من پێم وایە خۆشی هەمان غەدر لەدەنگی خۆی دەکات هەروەها بەداخەوە دەبینم لیژنەی هەڵسەنگاندنی بەرنامەکەش زۆر جار موجامەلەی ئافەرینی ئەم خاتوونەدەکەن کەیاری بەدەنگی دەکات وبە شێوازو لەهجەی جیاجیاگۆرانی دەڵێت من پێم وایە ئەم لیژنەیەش دیسان غەدر لەم دەنگە دەکەن.

بەڵێ ئەم خاتوونە دەتوانێ شێوازی جیاواز جیاواز لەگۆرانی کوردی بڵێت ئەو توانایەی هەیە بەڵام توانای شتێکەو تابع وتۆنی دەنگ شتێکی ترەدەنگی ئەم خاتوونە دەنگێکە بۆگۆرانی شادو خۆرا نابێت چونکە کاتێك گۆرانی خۆرا وشاد دەڵێت خۆشی و جوانی و ئیحساس وتام وبەرامەی دەنگی بزردەبێت خۆرای ڕیتمەکە شیرینی دەنگەکەی هەڵدەمژێت و وونی دەکات هەروەها دەنگی(بۆگۆرانی هەورامی و کرمانجی)نابێت دەنگی بۆ گۆرانیەکانی مامۆستا (خالقی و کامگارەکان) نابێت وناگونجێت ئەو دەنگێکی ڕۆژهەڵاتی جوانی ناوچەی (سەردەشت …موکوریانە) تیشکە دەنگێکەلەرشۆژهەڵاتەوەهەڵهاتووە دەنگی ئەو بۆگۆرانی ئارام وسلێونیمچەخۆراگونجاو لەبارە دەنگی ئەو بۆگۆرانیەکانی هونەرمەندان (عەزیزی شارۆخ ومحمد دانش و میکایل و ماملێ و جەمال موفتی)زۆر لەبارو گونجاوە هەروەها ئەم دەنگە دەنگێکی جوانی ژنانەیە بۆ ووتنەوەی گۆرانیەکانی (فەتانەی وەلیدی و مەرزیەی فەریقی و شەهێن تالەبانی و لەیلای فەریقی)زۆر گونجاوە هەروەها لەووتنی گۆرانی دوێتدا دەنگی بۆگۆرانیەدوێتەکانی هونەرمەندی نەمر(عەباسی کەمەندی و شەهێن تالەبانی) گونجاوەولەبارە .

بۆیە لێرەوە پێشنیاردەکەم بۆ ئەم خاتوونە وئەوتیپە مۆزیکیەی بەرنامەی کورد ئایدڵ کەهەڵبژاردنی گۆرانیەکان بۆغەزەل لەهونەری ئەو هونەرمەندانەی ناوم هێنان هەڵبژێرن من پێم وایە یاریکردن بەدەنگی گۆرانیبێژ لەلایەن ژەنیارو و خودی گۆرانیبێژەکانیشەوە بۆتە دیاردەیەك نەك لەوبەرنامەدا بەڵکو لەهونەری گۆرانی و مۆزیکای کوردیشدا بەگشتی من ئەم دیاردەیە بەدیاردەیەکی هەڵە و ناتەندروست دەزانم وزۆرجار نەژەنیارەکە ونەگۆرانیبێژەکە

سەرکەوتوونابن تیایدا مافی خۆی نادەن بەگۆرانی وئاوازەکەبۆیە ناسینی دەنگ و توانای دەنگ و هەڵبژاردنی گۆرانی زۆر گرنگە هەرئەو ەبەتەنیاگرنگ نیە کەتۆ بەشێوازو لەهجەجیاجیاکانی زمانی کوردی بتوانی گۆرانی بڵێت کەلەڕووی فۆنەتیك و زمانەوانیشەوە دەکەوێتە هەڵەی گەورە گەورەوە نابێت لەوێوەوە بەهەستێکی تەسکی نەتەوایەتی یەوە بیربکرێتەوە و گۆرانی بوترێت چونکە هونەری گۆرانی مۆزیکا بۆخۆی بەیانکردنی ئیحساسی مرۆڤانەیەو هونەری گۆرانی ومۆزیکاش زمانێکی جیهانی یەوهەموو زمانەکانی میللەتەجیاجیاکانی دونیا پێکەوە تیایدابەشدارن ڕۆڵیان هەیە لەگەشەکردن وداهێنان وبەرەو پێش بردنیدا لەو بارەیەوە نووسەری بەناوبانگی ڕووسی (ڕەسوڵ هەمزەتۆف) زۆر جوان دەڵێ :-زمانێك دوژمنی زمانێکی ترنیەو گۆرانیش گۆرانی لەناو نابات)بۆیە زۆر گرنگ وپێویستە کەئێمە لەڕووی مرۆیی وئیحساس و نێونەتەوەییەوە بڕوانینە هونەری گۆرانی ومۆزیکا .

من پێم وایە دەنگی غەزەل دەنگێکی نوێ ی کوردیە وهونەری کوردی پێویستی پێیەتی ئەگەرچی یەکەمی بەرنامەکەبێت یان یەکەمی بەرنامەکەنەبێت دەنگێککی نوێ ی جوانی ژنانەیە وهونەری کوردی پێویستی پێیەتی ئەم دەنگە هێشتا لەهەنگاوەکانی سەرەتادایە و کاروانێکی دوورو درێژی لەپێشە بۆیە دەبێت ئەم دەنگە پەلە نەکات وریابێت لەهەڵبژاردنی گۆرانی کەلەگەڵ تۆن و دەنگی خۆیدا بێتەوەنابێت فریووی مجامەلەکان بخوات دەبێت وریابێت لە هەڵبژاردنی گۆرانیە دوێتەکاندا نەکەوێتە ژێر کاریگەری و خواست وداواکاری وەدەنگی گۆرانیبێژی بەرامبەر بەجۆرێك گەر گۆرانیەکە لەگەڵ دەنگیدا نەهاتەوە ڕاشکاوانە ڕای خۆی بڵێت و ئەو گۆرانیە نەڵێت وپێشنیاردەکەم دوای تەواوبوون وکۆتای هاتنی بەبەرنامەیکوردئایدڵ ئیتروازلەلاساییکردنەوە بهێنێت هەوڵ بدات ئیترخاوەنی ڕێچکەی خۆی بێتوسەبکی خۆیبدۆزێتەوە ولەئایندەدا توانا دەنگیەکەی لەلاساییکردنەوەدا بەخەسارسەرف نەکات وخاوەنی گۆرانی تایبەت بەخۆی بێت چونکەلاساییکردنەوە بەهرەیەکی هونەریە نەك داهێنانێکی هونەری من پێم وایە گۆرانی بۆخۆی ژەنینی ئیحساسە بەمانایەکی تر ئیحساس ژەنینە بۆیە هەرگۆرانیەك بەئیحساسەوە نەوترێت سەرکەوتوونابێت ئەگەر ئەوگۆرانیە گۆرانی گەورەترین هونەرمەندیش بێت بۆیە پێشنیاردەکەم بۆئەم خاتوونە کەخۆی خۆی بێت وەدەنگی خۆی وون نەکات بەئیحساسی خۆیەوە گۆرانی بڵێت وهەوڵ بدات بەئیحساسێکی ژنانەوە گۆرانی بڵێت نەك ئیحساسێکی پیاوانەبۆنموونە لەگۆرانیەکانیدا وەك ژنێك موخاتەبەی پیاو بکات نەك وەك پیاوێك موخاتەبەی ژن بکات بەداخەوە ئەمە هەڵەیەکە کەزۆربەی هەرەزۆری

گۆرانیبێژە ژنەکانی کورد بەردەوام دووبارەی دەکەنەوە وەك پیاوگۆرانی دەڵێن نەك وەك مرۆڤێکی ژن.

بۆچی پارتی گومانی هەمووان لەمەر ریفراندۆم نارەوێنێتەوە ؟! … عیماد عەلی

تۆ لەوەگەڕێ کە خەڵکانێك بە پشتخانی حزبیەوە هەمیشە گومانی تەواورەها لە رەفتار و بۆچونی پارتی لەمەر هەموو کەیس و پرسێك دەکەن و، تارادەیەکیش ناحەقیان نیە، لەبەر ئەوەی تا ئێستا پارتی لە سەر بنەمای کورتبینیەکی لەرادەبەدەر و لە چوار چێوە و قاوغی دیاریکراوی قازانجی تایبەتی حزبی و شەخسی مامەڵە لەگەڵ هەموو بابەتێك دا دەکات و لە روانگەی تەسکی حزبیەوە تەنانەت بۆ پرسە گرنگەکانی گەلی کوردستان دەروانێت و، ئەگەر کوردستان بە هەڵوێستێکەیەکی ئەو سەربەخۆیی تەواو وەرگرێت لەسەر حسابی کەسی یەکەم و پارتیەکە بکەوێت، زۆر دوور نیە هەزار و یەك نەفرەتی لێبکات و پشت لە هەموو هەنگاوێکی لەوجۆرە بکات . ئاخر ئەوێك حزب وەك ئامانج بەکاربێنێت نەك ئامراز، هەر ئەوەندەی لەدەست دێت و بۆیە لەو ڕۆژەوەی بەناوی حزبەوە گەمە دەکات جگە لە ڕێژەیەکی گەورەی زیان بە میلەت و قازانج بە ئەڵقەیەکی حزبیی خۆی هیچ شتێکی نەبەخشیوە بە مێژووی خەباتی گەلی کوردستان. تا ئێستاش بۆ هەمووانی سەلماندووە کە لە کاتی تەنگانەی حزبیدا تەنانەت دەستی بۆ شەیتان درێژکردۆتەوە و تەنازولی بۆ دوژمنانیش کردووە، ئەمە لە کاتێکدا ئەگەر بە حاڵ و تۆزقاڵێك هەستی کردبێت زەرەیەك پارتی زەرەر لە نەرمی نواندنی هەڵوێستێك دەکات، تەنانەت لە راکێشانی هێز و دەستی سەرجەم دوژمنانی دەوروبەر و هەر جارە و یەکێك سێی نەکردۆتەوە .

ئەوە میژووی پارتیە و بۆ هەموو چاودێریك روون و ئاشکرایە و گەورە و بچوك دەیناسن، هەرچەند زۆر جار خەڵکی دڵسۆزی گەلەکەمان بە سۆزەوە هیوادارن قازانجەکانی پارتی وەك لە باری کاروباری حزبی

خۆی بە رووت و قووت لە بەرژەوەندی کورد بکەوێتەوە و ناچار بێت هەنگاوی حزبی وا بنێت تێکەلی بەدیهێنانی ئامانجەکانی گەل بێت، جا ئەگەر لە پێناو خۆ قوتارکردنیش بێت لە گێشەی لاتەریکبون و قەیراناوی خۆیەوە و هەنگاوی وا بهاوێت بەڵکو خوادیە میلەت لەو رێرەوەی کاری حزبی خۆیدا تەکانێك بچێتە پێشەوە و لەم دێوەزمەی کاری حزبایەتیە کلاسیکیەیدا سودێك ببینێت، وەك ئەمەی لەمەر ریفراندۆم و پرسی سەربەخۆیی و گەیشتن بە ئامانجە گەورەکە لەم رێگەیەوە پروشەی دەرئەنجامی باشی بەرکەوێت . وا هەمووانیش باش دەزانن پارتی ناچاربووە بۆ هەوڵی بازدانێك بەسەر قەیرانەکەدا لەم رێگەیەوە بنێت ئەگەر بۆ خۆقوتارکردن لە تەنگژەو قەیرانە هەمەجۆرەکان و بەو ئامانجەی حزب و سەرکردایەتیەکەی بێت بۆ ئەوەی بە بەرزکی بانانەوە لە بەرپرسیارێتی شکستی حوکمرانی دەربچن و زۆرینەی رۆشنبیر و خەڵکی نەتەوەپەرستی خەباتگێر و دڵسۆزی کوردیش ئەگەر پشتگیری ریفراندۆمی لەم جۆرە رێگەوە بکەن، ئەوە لە پێناو قازانجەکەی میلەتە بەگشتی کە لەپاڵ ئامانجە تەسکەکەی پارتیەوە خۆی دەردەخات و لەوانەیە گەیشتن بە ئامانجە پیرۆزەکە مەیسەر بکات .

پاش هەستکردنمان بە خاووخلیچکی و کەمتەرخەمی رۆژ لە دوای رۆژی پارتی لەمەر ئەم مەسەلەیە کە بەخۆی دەستی بۆ بردووە، ئەوە بۆ هەمووانی دەردەخات کە نیازی راستەقینەی لەمەر ریفراندۆم ململانێی حزبیە لە جیاتی ئەوەی بۆ بەدیهێنانی خودی ئامانجەکە بێت، سەرەرای ئەوەی کە هەندێك لە هۆکارەکانی ملهوری و بوغرایی و لە خۆبایی پارتی دەکەوێتە ئەستۆی خەڵکی تر و رکابەرەکان و خاوەن مەیلی حزبی و تەسکبین و فکری بچوکی ناوچەیی و حزبی و کەلەرەقی و خۆدانە سەرقۆچانێ و کەلەبازی و شەڵەدەندوکی هەرزەکارانەی سیاسی و رۆشنبیری ئەم دەڤەرە .

با لەوەوە نیەتی پارتی روون بکەینەوە کەچۆن گومانی وای خستۆتە دڵی هەمووانەوە، تەنها مانەوەی بارزانی بێت و مەبەست لەم ئیدعایەی تۆمارکردنی مەجدە کەسیەکەی بێت لە رێگەی بەدیهێنانی سەربەخۆیی کوردستانەوە و، ئەوەش وا دەیسەلمێنێت لە هەموو کورد و دوارۆژەکەی لا گرنگتر بێت، ئەمەش لە خوێندنەوەی بیکردنەوەی پشتی ئەو مەرجەدا دەردەکەوێت کە لە حاڵەتی گەرانەوەی سەرۆکی پەرلەمان بۆ سەر کارەکەی، داوای دەستنەبردن بۆ پرسی سەرۆکی هەرێم و سیستمی سیاسی دەکات، کە پێشتر بە کەڵەگایی داوای کاندیدکردنی خەڵکی تری دەکرد بۆ جێگرتنەوەی پۆستەکەی سەرۆکی پەرلەمان وئەمرۆ ناچار بووە گەرانەوەکەی قبوڵ بکات، هەر بەخۆیشیان بۆ چەواشەیی داوای

دیاریکردنی کەسێکی تریان دەکرد بۆ شوێنگرەوەی پۆستی سەرۆکی هەرێمی داهاتوو .

بەم مەرجەی ئەمرۆش ئەوەی سەلماند کە رێگری لە یوسف موحەمەد و خەتی سوری پارتی لەو بارەوە تەنها لەبەر دەستبردن بۆ ئەو پۆستە بڤەیە بووە، ئەگینا لەسەرەتادا وتیان نابێت باس لە گەرانەوەی سەرۆکی پەرلەمان بۆ کارەکەی خۆی لەگەڵ داواکاریەکانی تردا بکرێت، کەچی ئێستا تەنها باس نەکردن و دەست نەبردن بۆ پۆستی سەرۆکایەتی هەرێم بۆتە مەرجی سەرەکی پارتی و بارزانی و، لەو حاڵەتەدا گەرانەوەی یوسف موحەمەد هیچ کێشەیەکی بۆ ئەوان نیە . بۆیە ئەگەر پارتی راست دەکات و هەموو شتێك دەکاتە قوربانی سەربەخۆیی کوردستان بە پۆستەکەی بەرزانیشەوە، ئەوا با دان بەوەدا بنێت کە پێشوەخت مەسعود بارزانی پەیمان دەدات لەبەر ئەوەی وادەی شەرعی خۆی تەواو بووە و ناتوانێت خۆی کاندید بکاتەوە، سەرۆکایەتی هەرێم بەجێ دەهێڵێت و هەڵبژاردن لە کاتی خۆیدا دەکرێت و یاسای ریفراندۆم هیچ پەیوەندی بە سەرۆکایەتی هەرێمەوە نیە و کۆبونەوەکانی پەرلەمان بۆ مەرج دەست پێدەکاتەوە، جیا لەوەی پرۆسەی ریفرندۆم و مەسەلەی سەربەخۆیی لە ئەولەویاتی کاری پەرلەمان بێت و سەرجەم کیشەکان بە گورزەیەك بخرێنە نێو کۆبونەوە چرو فروان و یەك لەدوا یەکەکانی پەرلەمانەوە .

بەڵێ جگە لەمەش، زۆر رێگای تر هەیە بۆ رەواندنەوەی گومانی هەمووان لە لایەن بارزانی و پارتیەوە؛ لەوانەش دوور کەوتنەوە لە ئەتەکێتی حزبی وتەکتیکی رۆژانە و بوغرایی و لەخۆبایی و ملنەدان بۆ داواکاریە هەمەجۆرەکانی گەل و سەلماندنی نیازپاکی بۆ گەل و نیشتمان و خستنە بەردەستی سەرجەم تواناکان بۆ سەرکەوتنی ریفراندۆم و بریاری سەربەخۆیی بێ قەید و شەرت و مەرج .

لێرەشد چەندین هەنگاویی بەرایی پێویستە، ئەگەر پارتی و بارزانی راست دەکەن و نیازیان بەدیهێنانی ئامانجە گەورەکەی کوردستانە نەك کاری حزبیی لاوەکی و خۆ قوتارکردن لە ئالۆزی و دەرئەنجامەکانی هەڵەی سیاسی و هەوڵدان بۆ رزگار بون و دەرچون لە لغاوی قەیرانە هەمەجۆرەکان ودەردانەکانی بریاری سەرپێی و هەڵەی ملهوری و خۆ بە گەورەزانی و نەبونی شارەزایی و ئەزمون و هەنگاوی خۆبەزڵنی دوو دەیە و نیوی حوکمی حزبی .

ئەگینا رەواندنەوەی گومانی هەمووان بە چەند هەنگاوێکی کورت و خێرا و بە خودی کاك مەسعود بارزانی دەکرێت، ئەگەر بە راستی قوربانی بە شتی تایبەتی خۆی و حزبەکەی لەپێناو سەربەخۆیی بدات،

لەوانەش :
1-دوور لە کەلی سەری رەش، سەردانی سلێمانی بکات و لەگەڵ حزبەکانی یەکێتی وگۆران و کۆمەڵ و یەکگرتوو بە کۆبونەوەیەکی تایبەتی و بە روحیەتێکی نیشتمانیانەی دوور لە هەموو بەرژەوەندیەکی حزبی و راستکۆیانەوە هەڵوێست بنوێنێت و بریاری زۆری هاوپەیوەست بە چارەسەری سەرجەم کیشەکان و بە کاراکردنەوەی بۆ قەید و شەرتی پەرلەمان و گەرانەوەی وەزیرەکانی گۆران و نەرمی نواندن لە سیستمی سیاسی و بە یاسایی کردنی ریفراندۆم و پرسی سەربەخۆیی و ریککەوتن لەسەر چۆنێتی مامەڵە کردن لەگەل عیراق و دەوروبەر و هاوهەڵوێستی لەبەرامبەر نەیاران و دۆستانی گەلی کوردستان و وەرگرتنی راوبۆچونەکان و برەودان بە کاری پێکەوەیی و وەلاتانی خەڵکی کورتبینی حزبەکان لە مەر پرسەگەورەکەی گەلی کوردستانیشەوە، کە ئەم کارانە بە شێوەیکی ساکار و ئاسایی دەکرێت ئەگەر نیاز و مەرامی بارزانی و پارتی پێش هەموو شتێك خودی ریفراندۆم و سەربەخۆیی بێت .
2- نیشاندانی نیازپاکی بە هەنگاوی عەمەلی دەکرێت، بە شەفافی وبە کردەوە بۆ خەلك بیسەلمێنن و، خاڵە زۆر پێویستەکانی ئەم قۆناغە جێبەجێ بکەن، کە پێش هەمو شتێك بریاردانە لە سەر کات و چۆنێتی پیادەکردنی پرۆسەی ریفراندۆم لە لایەن پەرلەمانی کوردستان و چۆنێتی بە یاسایی کردنیەتی لە غیابی سەرۆکێکی شەرعی هەرێمی کوردستان و چۆنێتی جیبەجێکردنی ئەم ئەرکە نیشتمانی و نەتەوەییە لە کاتی گونجاوی خۆیدا و بە بێ دواکەوتن .
3- هەوڵدانی هەموو لایەنەکان بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ ریفراندۆم وەك قازانج و بەرژەوەندی کورد و دوارۆژی میلەت و لە پێناو هیچ مەبەستێکی حزبی و کەسی نیە و تەنها بۆ بەدیهێنانی ئاواتی شەهیدان وگەلی کوردستانە، بەدوور لە تەکتیکە حزبیەکان .
4- لە ماوەیەکی کورتدا، هەمووان پێکەوە دەتوانن کەشێکی لەباری سیاسی و ئابووری دروست بکەن، کە متمانەی خەڵك بە سەرکردایەتی کوردستان دروست بێت، بۆ ئەوەی زۆرینەی گەلی کوردستان لە ریفراندۆم بەشداری بکەن و بۆ کەموکورتی و بەیەك دەنگ بەڵێ هەڵبژێرن، وەك چۆن پێشتر بەهەمان روحیەتەوە لە پرۆسەیەکی نافەرمیدا ئەو رێگەیان هەڵبژارد .
بۆیە رەواندنەوەی گومانی هەمووان لای پارتی وکاك مەسعود بارزانیە زیاتر لەوەی لای لایەنەکانی تر بێت، هەرچەند هەندێك دەنگی خودپەرستی نەشاز بۆ مەرامی تایبەتی لەم مەسەلەیە دەروانن و هیچ شتێکیان لەبەرچاو نیە جگە لە خواستی تایبەتی و بەرژەوەندی تاکە کەسی و تەسکبینی خۆیان و بۆ مەرامی تایبەتی نەبێت سەریان لەسەر

پارتی داناوە و هیچیتر نیە، ئەوانیش بە هەنگاوی گەورە وەك پوش و پەڵاشی ئاو بە لافاوێك پەراوێز دەخرێن .

ئەگەر بەم روحیەتەوە نەجۆلێنەوە، ئەم هەلەش لەدەست دەردەچێت و بۆ چەندین دەیەی تر بە ژێردەستەیی دەمێنینەوە و دەبێت چاوەرێی قۆناغێکی لەم جۆرە بین کە دووبارە نا بێتەوە .